

מחקר עומק

גחלים לוחשות, רוח קדים מאיימת וכבאים אין: יציבות המערכת ביו"ש בסיכון חמור

למרות הישגים בדיכוי הטרור, הצטברות של גורמים מסלימים הופכת את המצב ביהודה ושומרון לשברירי, עם פוטנציאל להתלקחות רחבה

מאת פרופ' קובי מיכאל וראם כהן | אפריל 2026

(תצלום: abu adel)

עיקרי הדברים

- הירידה בפיגועים מאז 2024 אינה משקפת רגיעה אמיתית אלא דיכוי זמני של איום בסיסי מתמשך.
- הטרור הפלסטיני נותר בעל מוטיבציה גבוהה ואף מתפתח מבנית, גם כאשר מספר הפיגועים המוצלחים יורד – כפי שמעידים נתוני הסיכולים הגבוהים והתרחבות תשתיות הטרור.
- מאמצי הסיכול של ישראל הם גורם מייצב מרכזי, אך בו-זמנית יוצרים חיכוך, נפגעים ותסיסה – ולכן פועלים גם כגורם מסלים.

- הרשות הפלסטינית נמצאת בתהליך שחיקה עמוק – אובדן משילות, משבר לגיטימציה ציבורית והיחלשות מנגנוני הביטחון מגבירים את הסיכון להתפרקות ולכאוס ביום שאחרי אבו מאזן.
- המצב הכלכלי מהווה גורם מערער משמעותי – אבטלה גבוהה, קריסת הכנסות הרש"פ והגבלות תנועה מייצרים תסכול עמוק ומהווים קרקע פורייה לגיוס לטרור.
- עלייה בטרור יהודי ובפשיעה לאומנית מחמירה את המצב, הן בהיבט הביטחוני והן בהיבט המדיני-בינלאומי, תוך פגיעה באכיפה ובמשילות הישראלית.
- התרחבות ההתיישבות והגברת האכיפה בשטחי C מגבירות חיכוך ותסכול פלסטיני, ומחזקות את תפיסת הסיפוח בפועל.
- שיתוף הפעולה הביטחוני עם הרש"פ תורם ליציבות, אך פוגע בלגיטימציה שלה בעיני הציבור הפלסטיני.
- הזירה האזורית משפיעה על היציבות – מעורבות איראן, חיזבאללה ושחקנים עוינים מגבירה את פוטנציאל ההסלמה, בעוד שחקנים פרגמטיים (ארה"ב, מצרים, ירדן) פועלים לריסון.
- אין כיום אופק מדיני רלוונטי, והפער בין הצדדים הופך כל שיח מדיני לחסר משמעות אופרטיבית – מה שמעמיק את תחושת הסטגנציה והייאוש.
- המציאות הנוכחית דומה ל"גחלים לוחשות": דיכוי ביטחוני יעיל מונע התפרצות מיידי, אך הצטברות גורמים מסלימים עלולה להצית הסלמה רחבה בכל רגע.
- יש לבחון משטר נאמנות ביניים ביו"ש – מנגנון בינלאומי/אזורי שיסייע בניהול המרחב, יפחית חיכוך ויחזק רכיבי משילות וביטחון.
- משטר כזה ישמש כלי לייצוב ולא כפתרון קבע – מטרתו לייצר מסגרת ניהולית חלופית במציאות של חולשת הרש"פ והיעדר תהליך מדיני אפקטיבי.
- יישום המודל תלוי בשילוב שחקנים פרגמטיים ובחלוקת אחריות רחבה יותר, אך כרוך באתגרים פוליטיים, משפטיים וציבוריים משמעותיים – הן בצד הישראלי והן בצד הפלסטיני.

מבוא

מאז מרץ 2022 חלה הסלמה ניכרת בזירת יהודה ושומרון (איו"ש). הסלמה זו החלה לאחר סדרת פיגועי טרור קטלניים בישראל (בבאר שבע, בחדרה, בבני ברק ועוד) שבוצעו בידי ערבים אזרחי ישראל בעלי זיקה לדאע"ש, והובילה לפתיחת מבצע "שובר גלים" של כוחות הביטחון הישראליים. אירועים אלו סימנו את תחילתו של גל אלימות חדש, שהסלים על רקע התארגנות מחודשת של ארגוני טרור מקומיים בצפון השומרון, היחלשות הרשות הפלסטינית ותחושת קיבעון ואפילו נסיגה בנוגע להתקדמות כלשהי במסלול המדיני – העדר אופק מדיני.

ב-7 באוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל", שהשפיעה גם על המערכת באיו"ש. ההשפעה התאפיינה בהסלמה בשל עלייה בהיקף הטרור, שהובילה לשינוי בדפוסי הפעולה של צה"ל ובהיקפה, ותוצאותיה באו לידי ביטוי ברמת חיכוך גבוהה הרבה יותר עם האוכלוסייה הפלסטינית. היקף הכוחות שהפעיל צה"ל באיו"ש, כמו גם השינוי המהותי בדפוסי הפעולה (כניסה למחנות פליטים, פינוי חלק מהם ופעילות הנדסית של הרחבת צירים והריסת בתים, הפעלת חיל האוויר) בתמיכת יכולות מודיעיניות מרשימות של שבי"כ, אפשרו את דיכוי תשתיות הטרור, גם אם לא

באופן מלא ומוחלט, צמצום ניכר של מספר הפיגועים החמורים וסיכולים מרשימים של ניסיונות פיגוע.

לצד הטרור הפלסטיני ניכרת עלייה גם במספר אירועי הטרור היהודי והפשעה הלאומנית, התורמים לעלייה ברף החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית לצד עלייה בחיכוך בין יהודים פורעי חוק לבין כוחות הביטחון, ופוגעים במעמדה הבינלאומי של ישראל עד כדי מתח ביחסים עם הממשל האמריקאי האוהד, שמאבד סבלנות לנוכח העדר אכיפה ישראלית נחושה נגד האלימות מצד יהודים.

שיתוף הפעולה הביטחוני בין מנגנוני הביטחון הישראליים והפלסטיניים נמשך, ומסייע לסיכול טרור פלסטיני. מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית פועלים גם עצמאית נגד תשתיות טרור, בעיקר אלו הנתפסות כאיום על הרשות הפלסטינית, אך פעילותם זו מוגבלת בהיקפה ובתוצאותיה בהשוואה לפעילות מנגנוני הביטחון הישראליים.

המציאות הכלכלית באיו"ש קשה, אחוזי האבטלה גדלים בשל המגבלות המתמשכות על עבודת פלסטינים בישראל וקשייה התקציביים של הרשות הפלסטינית. הקשיים הכלכליים, לצד שחיקת התמיכה ברשות הפלסטינית ובפת"ח אל מול תמיכה יציבה יחסית בחמאס, הגדולה מהתמיכה בפת"ח, והמשך המציאות המשברית ברצועת עזה בצל המערכה הנמשכת נגד איראן וחיזבאללה, מערערים את יציבות המערכת באיו"ש, כשהציבור הפלסטיני שקוע בסטגנציה מייאשת ללא אופק של תקווה לשינוי חיובי.

לפיכך, ולמרות הירידה הניכרת בהיקף הפיגועים, שתחילתה בשנת 2024, המשכה בשנת 2025 ומה שמסתמן כשיפור נוסף בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2026, יציבותה של המערכת באיו"ש פריכה ושברירית. המכסה הכבד שצה"ל והשב"כ מטילים על הסיר המבעבע מצליח לעת עתה למנוע את גלישתו, אלא שהאש ממשיכה לחמם את הסיר. את המערכת ניתן לדמות לגחלים לוחשות, כשורה של גורמים מסלימים הם כרוח קדים עזה הנושבת על הגחלים הלוחשות ומאיימת להבעיר אש גדולה, ותחנת כיבוי האש בתפקוד חלקי – הגורמים המרסנים אינם חזקים דיים כדי לכבות את האש הגדולה המאיימת להתלקח.

מבנה המסמך

במסמך זה נבקש להעריך את יציבות המערכת באיו"ש על בסיס מיפוי, אפיון וניתוח של שורת משתנים המסווגים כמשתנים מסלימים ומרסנים וכמשתנים פנימיים וחיזוניים למערכת, תוך הישענות על נתונים ממרץ 2022 ועד מרץ 2026, המאפשרים גם זיהוי וניתוח של מגמות. לאחר הצגת מטרת המסמך ופרק המתודולוגיה, נציג את פרק הממצאים בהתייחס למשתנים השונים המשפיעים על יציבות המערכת והערכה לגבי מידת יציבותה בעת הזו. בפרק הסיכום וההמלצות נתייחס לדרכי פעולה/התערבות לצורך דיכוי המשתנים המסלימים וחיזוק המשתנים המרסנים, ונבחן את האפשרות להרחבת המנדט של מועצת השלום גם לאיו"ש כמענה אפשרי לשיפור ולחיזוק יציבותה של המערכת.

מטרת המסמך

מטרת המסמך היא להעריך את יציבות המערכת באיו"ש תוך התייחסות לגורמים מסלימים ומרסנים ולהשפעתם על מאפייני יציבותה של המערכת. ההערכה לגבי יציבות המערכת מתחילה בניחות המצב הקיים ובתרחישים אפשריים כתוצאה של השפעת הגורמים המסלימים והמרסנים. על בסיס ההערכה נציג המלצות למדיניות לצורך שיפור יציבות המערכת והקטנת הסבירות להתפרקותה בהתפרצות אלימה.

שאלות המחקר

- מה היא מערכת יציבה באיו"ש?
- מהם הקריטריונים להערכת יציבות המערכת באיו"ש?
- מהן המגמות המסתמנות מאז מרץ 2022 בכל הקשור לקריטריונים להערכת היציבות, בדגש לגבי הטרור?
- כיצד ניתן לסווג ולאפיין את הגורמים המשפיעים על יציבות המערכת באיו"ש?
- עד כמה יציבה המערכת באיו"ש בימים אלו?
- מהם התרחישים העתידיים האפשריים בנוגע ליציבות המערכת באיו"ש?
- המלצות למדיניות – כיצד ניתן לחזק או לשפר את יציבות המערכת באיו"ש?

מתודולוגיה

המסמך נשען על איסוף, סינתזה וניתוח נתונים ממגוון מקורות (בעיקר דוחות ופרסומי שב"כ, נתוני צה"ל, ולצידם פרסומי מכוני מחקר כדוגמת INSS, ודיווחי ארגונים בינלאומיים כגון OCHA) מהשנים 2022 עד 2026. לצורך ניתוח תמונת המציאות הביטחונית השתמשנו בטיפולוגיה של פעולות הטרור ומאפייני סיכול הטרור (הרוגים, מעצרים, דפוסי פעולה של צה"ל), כאשר לצורך הערכת יציבות המערכת (מעבר לממד הביטחוני) – המשתנה התלוי, מיפינו 10 משתנים – בלתי תלויים, ואותם סיווגנו בארבע קטגוריות: פנימיים למערכת וחיצוניים למערכת, גורמים מסלימים וגורמים מרסנים. הסיווג לארבע קטגוריות מאפשר בניית מטריצה שבה ניתן להסתייע לצורך גיבוש ההמלצות לריסון הגורמים המסלימים ולחיזוק הגורמים המרסנים. חלק מהמשתנים הם משתנים דואליים, מכיוון שהם יכולים לפעול גם כגורם מרסן וגם כגורם מסלים. כך למשל פעולות סיכול הטרור של צה"ל. מחד גיסא, מדובר בגורם מרסן מעצם דיכוי הטרור, ומאידך גיסא זהו גורם מסלים בשל החיכוך הגבוה עם האוכלוסייה הפלסטינית, נפגעים פלסטינים ומספר גבוה של עצורים.

במסמך זה לא התייחסנו לעוצמת ההשפעה של כל משתנה מכיוון שלהערכתנו מתחייב דיון מעמיק מקצועי נוסף לצורך הערכת עוצמת ההשפעה. התשתית המתודולוגית שבמסמך זה מאפשרת הוספה מאוחרת יותר של ממד עוצמת ההשפעה, אותה ניתן יהיה לדרג במנעד שבין גבוה לנמוך עם ערך ביניים אחד או יותר של השפעה בינונית. מהלך כזה יאפשר גם שיפור ההמלצות ודיוקן תוך התייחסות לסדרי העדיפות בטיפול במשתנים ומיקוד המאמץ בטיפול – ריסון/דיכוי או חיזוק, בכפוף לעוצמת ההשפעה של המשתנה.

לצורך מחקר זה, הגדרנו את המושג – המשתנה התלוי – "יציבות המערכת" כיכולתה של המערכת (איו"ש על כל חלקיה ותושביה הפלסטינים והיהודים, ובכלל זה גורמי הממשל והביטחון הישראליים והרשות הפלסטינית ומנגנוני הביטחון שלה) לספוג זעזועים, לנהל משברים, ובכללם משברים ביטחוניים בין גורמי ביטחון ישראליים ופלסטיניים לאזרחים, ולשמר משילות אפקטיבית, מבלי שהמערכת תקרוס לכדי אלימות נרחבת ואובדן מוחלט של הסדר הקיים. יציבות אין משמעותה היעדר מוחלט של אלימות או קונפליקט, אלא קיומו של שיווי משקל שבו כוחות הריסון וההכלה גוברים על הכוחות המסלימים המאיימים לפרק את המבנה המוסדי. את יציבות המערכת באיו"ש נגדיר במנעד של ארבעה ערכים: יציבה, יציבה למחצה, שברירית, קריסה.

יציבות המערכת מושפעת מ-10 משתנים שונים ומהאינטראקציה ביניהם:

1. הטרור הפלסטיני: הן בהיבט הכמותי של פעולות טרור והן בהיבט של תשתיות והתארגנויות טרור חמושות.
 2. סיכול הטרור (משתנה דואלי*): יכולת הסיכול של צה"ל ושב"כ, ותוצאותיו בכל הנוגע למספר ההרוגים, הפצועים והעצורים הפלסטינים – לצד הפחתת סיכוני הטרור וההסלמה הביטחונית, עלייה ברמת החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית (התנגשויות אלימות, הגבלות חופש תנועה) והזנת התסכול והזעם בשל מספר גבוה של נפגעים ועצורים פלסטינים.
 3. טרור יהודי ופשעה לאומני: רמת החיכוך והאלימות המכוונת בין מתיישבים ישראלים קיצוניים לאזרחים פלסטינים.
 4. הרחבת ההתיישבות והגברת אכיפה ישראלית: הרחבת ההתיישבות היהודית באמצעות הקמת יישובים חדשים, קידום תוכניות בנייה, והקמת מאחזים בלתי חוקיים וחוות חקלאיות, מצמצמת את מרחב המחיה הפלסטיני. מגמה זו מעלה את רמת החיכוך בין יהודים לפלסטינים באזורי ההתיישבות החדשים, ומחזקת את התפיסה הפלסטינית בנוגע לכוונת ישראל לספח את השטח הלכה למעשה. על פי נתוני צוות מעקב ההתנחלויות של "שלום עכשיו", קצב ההתרחבות עלה במידה ניכרת בשנים האחרונות: שנת 2023 היוותה שנת שיא עם קידום של 12,349 יחידות דיור והקמת 26 מאחזים חדשים. מגמה זו התרחבה בשנת 2024, אז הוקמו לפחות 59 מאחזים (רובם המכריע חוות חקלאיות) ונפרצו מעל 114 ק"מ של דרכים לא חוקיות על ידי מתנחלים בשטח. בשנת 2025 המשיכה התנופה עם אישור וקידום תקדימי של 27,941 יחידות דיור במצטבר, לצד החלטות ממשלה על הקמה והכשרה של עשרות התנחלויות. בינואר 2026 החליטה הממשלה על הקמת 820 יחידות דיור נוספות בישובים קיימים ובאפריל 2026 החליטה הממשלה על הקמת 34 ישובים חדשים ביהודה ושומרון.
- במקביל, ניכרת העמקת האכיפה של בנייה בלתי חוקית בשטחי C (והכרזות בדבר הכוונה לאוכפה גם בשטחי B הסמוכים לשטחי C) והריסת מבנים פלסטיניים, המגבירה את החיכוך עם האוכלוסייה ואת הלחץ עליה, בפרט בשטחי C. על פי נתוני משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) חלה עלייה דרמטית בשיעורי הריסת המבנים: בשנת 2023 נהרסו או הוחרמו 1,117 מבנים פלסטיניים ברחבי איו"ש ומזרח ירושלים (כ-58% מתוכם בשטח C). נתון זה הוביל לעקירתם של 2,296 פלסטינים מבתיהם – יותר מפי שניים ממספר העקורים בשנת 2022. קצב ההריסות והדחיקה נמשך ביתר שאת גם אל תוך שנות המלחמה העוקבות (2024–

* גורמים הפועלים גם כמסלימים וגם כמרסנים יוגדרו כדואליים ויסומנו בכוכבית.

2025), נתון שמעמיק את הפגיעה במרקם החיים האזרחי ומוסיף משקולת כבדה של תסכול וייאוש, המזינה באופן ישיר את הגורמים המסלימים במערכת.

5. מסגד אלאקצא: מסגד אלאקצא הוא בחזקת נפץ בשל רגישותו הדתית והסמלית עבור הפלסטינים. שינוי הסטטוס-קוו, בדגש על פולחן יהודי בהר הבית ופרובוקציות של מבקרים יהודים בהר, כמו גם החמרה בהגבלות על חופש הגישה והפולחן של המוסלמים בהר, עלול להצית אלימות, שתתחיל ממזרח ירושלים ותגלוש במהירות לשטחי איו"ש.

6. שיתוף הפעולה הביטחוני (משתנה דואלי*): התיאום בין מנגנוני הביטחון הישראליים והפלסטיניים תורם לסיכול טרור והתפרצויות אלימות עממיות, אך בה בעת פוגע בדימוי הרש"פ ובמעמדה מאחר שהיא נתפסת כמשתפת פעולה עם הכיבוש הישראלי.

7. תפקוד הרשות הפלסטינית (הרש"פ): יכולתה לשמר משילות, לסכל טרור, לאכוף חוק וסדר באזורי אחריותה, ומידת הלגיטימיות שלה בעיני הציבור הפלסטיני.

8. המצב הכלכלי-חברתי: החוסן הכלכלי (או היעדרו) המאפשר קיום סביר לאוכלוסייה, אבטלה, שלילת היתרי עבודה, וחוסר יכולתה של הרש"פ לשלם משכורות. הכלכלה הפלסטינית באיו"ש חוותה טלטלה חסרת תקדים מאז תחילת מלחמת "חרבות ברזל". טרם המלחמה (שנת 2022 ומרבית 2023) עמד שיעור האבטלה באיו"ש על כ-14% עד 18%. עצירת כניסתם של למעלה מ-150,000 פועלים פלסטינים לישראל וההגבלות המחמירות על התנועה והמסחר הזניקו את שיעור האבטלה לכ-32%-34% לאורך שנת 2024, כשההערכות מצביעות על המשך מגמת העלייה והתבססות סביב 38% במהלך 2025 ובתחילת 2026. במקביל, המשבר הפיננסי החריף של הרש"פ – הנובע ברובו מהקפאה וקיזוז של כספי הסילוקין (המיסים) על ידי ישראל – פוגע ישירות ביכולתה לממן את מנגנוניה. לאורך רוב שנת 2024 ו-2025, ובתוך שנת 2026, הרשות הפלסטינית משלמת רק בין 50% ל-70% ממשכורותיהם של עובדי המגזר הציבורי ואנשי מנגנוני הביטחון, ולעיתים אף מעכבת את התשלומים לחלוטין. מציאות זו מרסקת את כוח הקנייה המקומי, מעמיקה את העוני ומוסיפה נדבך של שחיקה במורל מנגנוני הביטחון הפלסטינים, מה שמעצים את הסיכון ליציבות המערכת כולה.

9. מעורבות שחקנים זרים למערכת באיו"ש – בשתי קטגוריות משנה:

א. מעורבות שחקנים חיצוניים שאינם עוינים את ישראל. קטגוריה זו מאגדת שחקנים בעלי פוטנציאל לריסון אלימות וייצוב המערכת. היא כוללת את הקהילייה הבינלאומית (ארה"ב, האיחוד האירופי, ארגונים בינלאומיים), ואת מדינות ערב הפרגמטיות: איחוד האמירויות, ערב הסעודית, וכן את מצרים וירדן (כאשר הדגש הוא, כאמור, על שיתוף הפעולה הביטחוני של המשטרים למרות דעת הקהל העוינת).

ב. שחקנים עוינים לישראל, בדגש על איראן, חיזבאללה וטורקיה (ככל שמעורבותם גבוהה ומשמעותית יותר כך המערכת פחות יציבה), קטר וערביי ישראל המעורבים במערכת הטרור הפלסטינית באיו"ש. ניתוח משתנה זה אינו שלם ללא התייחסות למערכה האזורית הגדולה נגד איראן וחיזבאללה ("שאגת הארי"), שהחלה ב-28 בפברואר 2026. כל אימת שהמערכה נמשכת ללא הכרעה, או במידה שתסתיים מבלי שישראל וארה"ב הצליחו לממש את מטרותיה, יהיה בכך כדי להפיח רוח במפרשי ציר ההתנגדות (איראן, חיזבאללה וחמאס) ובמאמציו לביסוס תשתיות הטרור באיו"ש ועידוד פעולות טרור. מאידך גיסא, סיום המערכה בעקבות הכרעה ישראלית-אמריקאית וההרס המסיבי של תשתיות צבאיות ואזרחיות, פתיחת מצר הורמוז והחלשת השלטון עד לכדי הכשרת התנאים להפלתו,

יצמצמו מאוד את פוטנציאל ההיזק ואת היכולת של איראן וחיזבאללה להמשיך לתמוך בחמאס ובטרור הפלסטיני. גם תפקידה השלילי של קטר והשפעתה עשויים להשתנות בעקבות המערכה ואכזבתה מאיראן, לאחר שזו הסבה לה נזקים משמעותיים, והיא תהפוך לפחות עוינת וחתרנית כלפי ישראל ולפחות תמיכתית ואוהדת כלפי חמאס ולהפוך לגורם מרסן יותר מגורם מסלים.

10. מאפייני החיכוך ברצועת עזה (משתנה דואלי*): השפעת המלחמה והמשבר בעזה, תודעתית ומעשית, על השטח ביהודה ושומרון.

את ה"אופק המדיני" כמשתנה בלתי תלוי נוסף בחרנו לבטל, לאחר שבשלב המחקר המוקדמים נבחנה האפשרות להגדיר את קיומו של "אופק מדיני" כמשתנה בלתי תלוי חשוב. אומנם, ברמה התאורטית של ניהול סכסוכים אופק מדיני מהווה גורם מרסן ומייצב המעניק תקווה לאוכלוסייה ותמריץ להימנע מאלימות; עם זאת, החלטנו להשמיט משתנה זה מן הניתוח הנוכחי לנוכח הפער העצום בין הצדדים בעצם ההגדרה של המושג. כל צעד, יוזמה או הצעה שישראל מסוגלת להעלות כאופק מדיני הכרוך בויתורים משמעותיים מבחינתה (לרבות הקפאת התנחלויות, העברת שטחים לידי הפלסטינים ומתכונות שונות של תוכניות היפרדות, ואפילו הסדר על בסיס תוכנית המאה של הנשיא טראמפ) יידחו על ידי הפלסטינים והם בבחינת "Non-starter" (הצעה שאין לה היתכנות להתחלה) מבחינת ההנהגה והציבור הפלסטיני. המקסימום הישראלי אינו פוגש את המינימום הפלסטיני. לכן, כל שיח ישראלי או בינלאומי על אופק מדיני בעת הזו הוא בבחינת "לדבר עם עצמנו"; זהו מושג נטול כל ממשות או פורטיבית בשטח הפלסטיני, ובתנאים הקיימים נעדר סבירות מבחינת ישראל. לפיכך, הוחלט להורידו מרשימת המשתנים הפעילים המשפיעים על יציבות המערכת הלכה למעשה.

הבחנה בין משטרים לדעת קהל בזירה החיצונית – בהתייחסותנו למדינות הערביות הפרגמטיות, ובדגש על מצרים וירדן, אנו מבחינים במסמך זה בין דעת הקהל, העוינת את ישראל, לבין האינטרסים של המשטרים ובחירתם האסטרטגית. בעוד הציבור והרחוב הערבי במדינות אלו עוינים ביותר את ישראל, מזדהים עמוקות עם הסבל הפלסטיני (בייחוד בצל המלחמה בעזה) ודוחפים באופן רטורי ופוליטי להסלמה ולתמיכה ב"התנגדות" – המשטרים עצמם מנהלים מדיניות שונה בתכלית. ממשלות מצרים וירדן מקיימות שיתוף פעולה ביטחוני ואסטרטגי הדוק עם ישראל בשל איומים אזוריים משותפים (כגון חתרנות איראנית ואיום האחים המוסלמים), ופועלות מאחורי הקלעים באופן אקטיבי כדי למנוע קריסה של המערכת האיו"שית, אשר תוביל לזליגת פליטים וטרור לשטחן. לפיכך, לצורך ניתוח זה, התנהלות המשטרים היא הקובעת את סיווגם כמשתנה מרסן.

הצגת מטריצת המשתנים

כדי לאפשר ניתוח שיטתי, רשימת המשתנים (הגורמים המשפיעים על היציבות) מסווגת על בסיס שתי קטגוריות מצטלבות, היוצרות מטריצה של ארבע קטגוריות:

ציר אחד (השפעה): גורמים מרסנים (מייצבים ומכילים) מול גורמים מסלימים ומאיצים (מערערים).

ציר שני (מיקום/מקור): גורמים פנימיים למערכת (הנובעים מתוך זירת איו"ש עצמה) מול גורמים

חיצוניים (מעורבות אזורית ובינלאומית).

הסיווג לארבע קטגוריות אלו (פנימי-מסלים, פנימי-מרסן, חיצוני-מסלים, חיצוני-מרסן) מאפשר מיפוי מדויק של יחסי הכוחות, ומסייע לגיבוש ההמלצות לריסון הגורמים המסלימים ולחיזוק הגורמים המרסנים. כמוזכר בפרק המתודולוגיה של המסמך, ניתן בשלב מאוחר יותר להתייחס גם לעוצמת השפעה של כל משתנה ולעדכן את רשימת ההמלצות בכפוף לסדרי עדיפויות לטיפול במשתנים כשההעדפה תינתן לטיפול במשתנים עם עוצמת השפעה גבוהה יותר.

משתנים דואליים*

בניתוח מערכות מורכבות, יש להכיר בכך שחלק מהמשתנים אינם חד-ממדיים. משתנים אלו נושאים אופי דיאלקטי ויכולים להיות גם מסלימים וגם מרסנים בהתאם לנסיבות, לטווח הזמן, או לאופן יישומם בשטח. הדוגמה המובהקת ביותר למשתנה דואלי כזה היא פעילות הסיכול של צה"ל והשב"כ:

מצד אחד, זהו גורם מרסן קריטי וראשון במעלה. הפעילות ההתקפית פוגעת בטרור, מפרקת תשתיות טרור מאורגנות, מסכלת פיגועי התאבדות ומונעת הידרדרות מיידית לאנרכיה ביטחונית או לאינתיפאדה – התקוממות עממית המונית.

מצד שני, זהו בהחלט גם גורם מסלים. עצם הפעילות הצבאית היומיומית במרכזי אוכלוסייה, השימוש באמצעים הנדסיים כבדים במחנות פליטים, מספר ההרוגים והפצועים הגבוה והיקף המעצרים הנרחב מעלים דרמטית את רמת החיכוך, מגבירים את הזעם הציבורי, ממוטטים את הלגיטימציה של הרשות הפלסטינית (הנתפסת כחסרת אונים), ומיצרים תסיסה המזינה את דור הטרור הבא. לנוכח זאת, משתנים שהוגדרו כדואליים יופיעו במטריצה ביותר מקטגוריה אחת ויסומנו בה בכוכבית (*).

תרשים מספר 1 – מטריצת הגורמים המשפיעים

מאפייני יציבות המערכת באיו"ש מאז מרץ 2022

כאמור, אנו בונים את תמונת המצב ובוחנים את יציבות המערכת באיו"ש מאז פרוץ ההסלמה במרץ 2022 באמצעות ניתוח פרטני של המשתנים שמופו בפרק הקודם. בחירת נקודת ההתחלה במרץ 2022 אינה מקרית; מחודש זה החל תהליך הסלמה שבא לידי ביטוי בעלייה קיצונית ברמת האלימות והוביל למבצע "שובר גלים". אלימות זו החריפה באופן חסר תקדים בעקבות פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" באוקטובר 2023, שהובילה לשינוי מהותי בדפוסי הפעולה של צה"ל ולמשבר כלכלי יסודי עקב הפסקת עבודת פלסטינים בישראל. השינוי בא לידי ביטוי גם בחולשה תפקודית גוברת של הרש"פ ובהתחזקות חמאס.

על מנת לייצר בהירות אנליטית, המשתנים והקריטריונים יוצגו ויפורטו להלן בהתאם לארבע הקטגוריות (הרביעים) שנגזרו ממטריצת המחקר: משתנים פנימיים (תוך אבחנה בין פלסטינים ליהודים) אל מול חיצוניים, ומשתנים מסלימים אל מול מרסנים. משתנים דואליים יופיעו פעמיים, וייבחנו בכל קטגוריה בהתאם למהות פעולתם.

משתנים פנימיים מסלימים (מערערים)

קטגוריה זו מזהה את "מאיצי ההסלמה" הפנימיים: גורמים וכוחות הנובעים מתוך הדינמיקה הבין-קהילתית, המדינית והחברתית בתוך איו"ש, ואשר פעולתם תורמת באופן ישיר ואקטיבי לחוסר היציבות של המערכת.

1. הטרור הפלסטיני

בהתייחסותנו לטרור הפלסטיני אנו מבחינים בין כמה רבדים: החל מטרור ממוסד ומוכוון של ארגונים כחמאס והג'יהאד האסלאמי, דרך טרור של חוליות מקומיות עצמאיות (כדוגמת "גוב האריות" בשכם או התארגנויות מחנה ג'נין), טרור יחידים (השראה), ועד טרור עממי (אבנים ובקבוקי תבערה). החל מאביב 2022 חל זינוק תלול במספר הפיגועים ובחומרתם. בשנת 2022 בוצעו 204 פיגועים משמעותיים, ומגמה זו התעצמה בשנת 2023, שהיוותה שנת שיא עם 414 פיגועים משמעותיים שיצאו לפועל. חשוב להדגיש בהקשר זה את התשתית הפסיכולוגית של הקולקטיב הפלסטיני ואת אתוס ההתנגדות המזוינת,¹ המזינים את מוטיבציית פעילי הטרור ואת התמיכה הציבורית במעשיהם, גם אם אינה מתורגמת להשתתפות פעילה עממית נרחבת (על הסיבות לכך נעמוד בהמשך). הרשות הפלסטינית בתורה, מסייעת לטיפוח אתוס ההתנגדות כשטרוריסטים הופכים לגיבורי תרבות ולסמלים לאומיים, כשההסתה ממשיכה להיות חלק מתוכניות הלימודים ומהשיח שמובל על ידי בכירים ברשות הפלסטינית ובתמיכה כספית של הרשות הפלסטינית

¹ להרחבה בעניין זה ראו: קובי מיכאל ואלי קלוטשטיין, התשתית הפסיכולוגית של החברה הפלסטינית נותרת בקיבעונה, מכון משגב, 10 אפריל 2024, <https://www.misgavins.org/michael-klutstein-palestinian-opinion-polls>.

בטרוריסטים ובבני משפחותיהם.

בסיכום שנת 2024 התמונה מורכבת: מחד גיסא, נרשם זינוק דרמטי בסך אירועי הטרור הכולל (הכולל גם טרור עממי), שעמד על 6,828 אירועים, מספר הכפול כמעט מנתוני 2023 (3,436 אירועים). מאידך גיסא, בבחינת "הפיגועים המשמעותיים" שבוצעו בפועל נרשמה ירידה ל-313 אירועים, כאשר בשנה זו נהרגו 46 ישראלים מטרור.

התמונה משתנה באופן מובהק לאורך שנת 2025, וניכר המשך של מגמת שיפור אל תוך הרבעון הראשון של 2026. שנת 2025 מציגה צניחה חדה בפיגועים המשמעותיים שצלחו והגיעו ל-54 אירועים בלבד. פיגועי הירי צנחו ל-19 אירועים (לעומת 179 בשנה הקודמת), אם כי נרשמה עלייה נקודתית בפיגועי דקירה (24 אירועים) ודריסה (15 אירועים). מספר ההרוגים הישראלים ב-2025 ירד ל-20 בני אדם, ומספר ההרוגים הפלסטינים מחיכוך ועימותים הצטמצם ל-240 (לעומת כ-500 הרוגים בשנת 2024).

יחד עם זאת, הירידה החדה בהיקף הנפגעים והפיגועים שהצליחו ב-2025 אינה מעידה על ירידה במוטיבציה הפלסטינית; זו נותרה בשיאה. הדבר משתקף היטב בזינוק במספר הפיגועים המשמעותיים שסוכלו: 1,374 סיכולים בשנת 2025 (לעומת 1,040 סיכולים ב-2024). איום המטענים, בפרט, התעצם דרמטית עם 630 אירועי מטען שסוכלו בשנת 2025, כפול מנתוני 2024 (326 אירועים). במקביל חלה עלייה חדה בהברחות מגבול ירדן, שעמדו על כ-5,600 אירועים ותפיסות נשק.

הגאוגרפיה של הטרור: בחינה מרחבית של הנתונים מגלה מיקוד גאוגרפי מובהק. בשנת 2024 הובילה נפת שכם את פעילות הטרור עם 43 פיגועים משמעותיים, ואחריה נפת ג'נין (31), רמאללה (28), חברון (24) וטול כרם (23). פריסה גאוגרפית זו ממחישה כי מוקדי הערעור המרכזיים מתפתחים היכן שהוואקום השלטוני של הרשות הפלסטינית הוא הגדול ביותר – במחנות הפליטים בצפון השומרון. בתגובה למגמה גאוגרפית זו קידם צה"ל ב-2025 תוכנית להשבת מפקדת חטיבת מנשה לתוך שטחי צפון השומרון (שפנו בהתנתקות) לשם השגת שליטה מרחבית רציפה.

תרשים מספר 2 – הטרור הפלסטיני (2022-2025)

2. טרור יהודי ופשעה לאומנית

לצד הטרור הפלסטיני ניכרת מאז 2022 גם עלייה מדאיגה בטרור מצד גורמים יהודיים קיצוניים – המוגדרת לעיתים "פשעה לאומנית" ומיוחסת לקומץ קיצוני, קבוצת "תג מחיר", "נערי גבעות" וכדומה. מדובר במעשי אלימות של אזרחים ישראלים (לרוב תושבי מאחזים וחוות) נגד פלסטינים חפים מפשע, נגד רכושם וגם נגד כוחות הביטחון. בכל מה שנוגע לפגיעה באזרחים פלסטינים, בין אם כתגובת נקם על טרור פלסטיני, בין אם כתוצאה מחיכוכים המתפתחים על רקע שטחי מרעה או שליטה בשטח ובין אם במטרה להפגין עליונות ולקדם רעיונות פוליטיים (כמו למשל תוכנית ההכרעה של סמוטריץ' או אחרות ברוחה), מדובר ברוב המוחלט של המקרים בטרור. האלימות של יהודים כלפי פלסטינים במאפיינים שאליהם אנו מתייחסים בפרק זה נועדה להטיל אימה על אוכלוסייה אזרחית לצורך קידום מטרות פוליטיות. מדובר בפגיעה באנשים וברכוש ללא הבחנה, וברוב המקרים גם ללא קשר גאוגרפי או נסיבתי לאירוע טרור נגד יהודים במרחב.

נתוני מערכת הביטחון מראים שבשנים 2022-2023 התופעה החמירה: בשנת 2022 נרשמו כ-980 אירועי פשיעה לאומנית באיו"ש, וב-2023 מספרם עלה לכ-1,040 אירועים – שיא שלילי וגבוה בכ-10% מהשנה שקדמה. בין אירועים אלה נכללים תקיפות פיזיות של פלסטינים בשטחי חקלאות ובדרכים, ידוי אבנים של יהודים לעבר מכוניות פלסטיניות, הצתות מכוונות של בתים, כלי רכב ושדות, הרעלה או השחתה של עצי זית ומטעים, ונדליזם כלפי מסגדים ורכוש. כן התרחשו מקרי ירי של יהודים לעבר פלסטינים – לדוגמה, בפברואר 2023 ירו יהודים לעבר תושבים בכפר חווארה במהלך פוגרום נקמה, וביוני 2023 נורה למוות פלסטיני בעימות עם יהודים בחוות גלעד. גם הצתות נקם התגברו – כגון הצתת בתים בכפרים חווארה, טורמוס עיא ואחרים – בידי חוליות של יהודים כפעולת תגמול אחרי פיגועים פלסטיניים.

דפוס בולט נוסף הוא אלימות נגד כוחות הביטחון: יותר ויותר אירועים שבהם יהודים קיצוניים תוקפים חיילי צה"ל ושוטרים המגיעים לאכוף חוק או לפזר התפרעויות. בשנת 2023 תועדו עשרות מקרים של תקיפת חיילים על ידי יהודים (ידוויי אבנים על מפקדים, ניקוב צמיגי כלי רכב צבאיים, ועימותים אלימים שבמקרים מסוימים גם הסתיימו בפציעה של חיילים או שוטרים).

הנתונים מלמדים לא רק על עלייה במספר הפיגועים שבוצעו על ידי יהודים, אלא גם על הקצנה בחומרתם. צה"ל מסווג חלק מהאירועים כ"תקריות חמורות" (המתאפיינות בסכנת חיים ממשית לפלסטינים). ב-2023 נספרו 54 תקריות חמורות כאלה, ואילו בשנת 2024 כבר עלה המספר ל-83 תקריות חמורות, וב-2025 זינק המספר ל-120 – עלייה של 44% בהיקף הטרור היהודי בשנה האחרונה. מגמת ההסלמה בטרור היהודי קשורה בחלקה לעלייה במספר ההרוגים הישראליים מטרור פלסטיני, מה שהוביל קומץ קיצונים לקחת את החוק לידיהם. נקודת מפנה הייתה הפיגוע הכפול בחווארה בפברואר 2023 (רצח שני האחים הישראליים הלל ויגל יניב ז"ל), שבעקבותיו נכנסה קבוצה גדולה של יהודים לכפר חווארה והציתה עשרות בתים ורכבים, אירוע אלים וחמור במיוחד, חסר תקדים, שזכה לגינוי נרחב.

אירועי "תג מחיר" ו"נקמת דם" מסוג זה במהלך 2023 התאפיינו בדפוס הבולט של תקיפה אלימה של פלסטינים ורכוש פלסטיני, בייחוד לאחר כל פיגוע קטלני שבו נהרגו יהודים. כך ביוני 2023, בעקבות רצח ארבעה ישראלים (אלישע אנטמן, הראל מסעוד, עופר פיירמן ונחמן שמואל מורדוף ז"ל) בפיגוע ירי בתחנת דלק בעלי, פשטו מאות יהודים על העיירות הפלסטיניות הסמוכות (אום צפא, טורמוס-עיא) והעלו באש בתים, מכוניות ושדות. מתקפות אלו הובילו להריגת פלסטיני ולעשרות פצועים, והוגדרו על ידי בכירי צה"ל וזרועות הביטחון כ"פוגרום" וכ"טרור לאומני" שיש לבלום.²

גורמי ביטחון ישראלים הודו כי במהלך השנים 2022-2023 היה הטיפול המשטרתי והמשפטי בפשיעה לאומנית יהודית מינימלי, מה שיצר תחושת חסינות בקרב הקיצונים. רק שיעור זעום ממבצעי העבירות נעצרו והועמדו לדין. מדובר במגמה שהתחילה עוד קודם לכן. כך, למשל, בשנת 2021 נפתחו מאות תיקים על אלימות יהודים, אך רק בודדים הגיעו לכדי כתב אישום. בשנת 2023 נותר המצב דומה, למרות העלייה החדה במספר האירועים. ההסברים לכך נעוצים במשאבים מוגבלים של משטרת מחוז ש"י ובלחץ פוליטי הנובע מכך שחלק מחברי הממשלה והקואליציה בישראל גילו סובלנות ואף תמיכה ביהודים האלימים, מה שהקשה על גורמי אכיפה לפעול בתקיפות וביעילות, בעיקר לאחר ששר הביטחון (ישראל כ"ץ) החליט להפסיק בחודש נובמבר 2024 לאשר צווי מעצר מנהלי נגד חשודים בביצוע טרור ופשיעה אלימה קיצונית.³ כך, למשל, השר לביטחון לאומי עצמו (איתמר בן גביר) הטיל ספק בחומרת האירועים וטען להגנת היהודים,⁴ אף שנתוני השב"כ סתרו את טענותיו. מדיניות רפה זו תרמה להתגברות התופעה.

² יואב זיתון ואלישע בן קימון, "הרמטכ"ל, ראש השב"כ והמפכ"ל בהודעה חריגה: 'אלימות המתנחלים – טרור לאומני לכל דבר'", **Ynet**, 24 ביוני 2023; ניר דבורי, "אלוף פיקוד המרכז על פרעות המתנחלים: 'זה פוגרום, אירוע טרור'", **N12**, 25 ביוני 2023.

³ "שר הביטחון הורה על הפסקת השימוש בצווים מנהליים נגד יהודים ביהודה ושומרון", **כאן**, 11, 22 בנובמבר 2024.

⁴ אילנה דיין, "המסמך שהוגש לרמטכ"ל וחוות הדעת של ראש השב"כ על הוראת בן גביר", **Mako** (עובדה), 23 בנובמבר 2023; כן ראו: "בן גביר: צה"ל מוציא נתונים לא נכונים על אלימות מתנחלים", **כאן**, 11, 19 בדצמבר 2023.

רק לאחר אוקטובר 2025, משהובן שהטרור היהודי מסכן את היציבות, ננקטו צעדים תקיפים יותר. הוצאו כמה צווי הרחקה לפעילים אלימים, ואף הוטל לראשונה פיקוח אלקטרוני על כמה יהודים שנחשדו כמארגני פשיעה לאומית כדי למנוע מהם להגיע לאיו"ש.⁵ עם זאת, צעדים אלו אינם מספקים ואינם מובילים לדיכוי התופעה, והרחבתם תלויה בשיתוף פעולה של הדרג הפוליטי. חשוב לציין שמעבר לפגיעה החמורה של טרור יהודי באוכלוסייה הפלסטינית ובמעמדה הבינלאומי של מדינת ישראל, ומעבר לעובדה שהוא תורם להסלמת ולערעור היציבות הביטחונית, הוא גם גולש לעימותים אלימים עם כוחות הביטחון הישראליים ומחייב הקצאת משאבים וקשב, הנדרשים לטיפול בטרור הפלסטיני. הרמטכ"ל ואלוף פיקוד המרכז עצמו הזהירו שהאלימות היהודית הפכה לנטל מבצעי ומוסרי.⁶

לסיכום, בשנים האחרונות כוחות הביטחון הישראליים מתמודדים עם טרור פלסטיני תוך השקעת משאבים עצומה ומגיעים להישגים מרשימים בסיכול. אלא שלצד ההתמודדות המורכבת עם הטרור הפלסטיני, כוחות הביטחון נאלצים להתמודד גם עם טרור יהודי.

במקביל, גם הטרור היהודי התרחב והקצין, כאשר שנת 2025 הציגה זינוק נוסף (של 44%) במספר התקריות החמורות. חשוב להדגיש בהקשר זה את המחלוקת הקיימת בנוגע להיקף האירועים. כך למשל, דיווחי OCHA מופרזים וכוללים גם תפילות יהודים בהר הבית, תקריות שנגרמו כתוצאה מטרור פלסטיני וניזומו על ידי פלסטינים שבהן נפגעו יהודים. דיווחים בדוחות של "יש דין" מציגים תמונת נתונים שונה לחלוטין ולשיטת כותבי הדוחות, סדר גודל של כ-90% מדיווחי OCHA מופרכים. בכל מקרה, אין חולק לגבי העלייה בהיקף פעולות הטרור והפשיעה הלאומנית היהודית ולגבי השפעתה השלילית על יציבות המערכת. לצורך מחקר זה, נתוני השב"כ וצה"ל הם הנתונים העיקריים עליהם התבססנו.

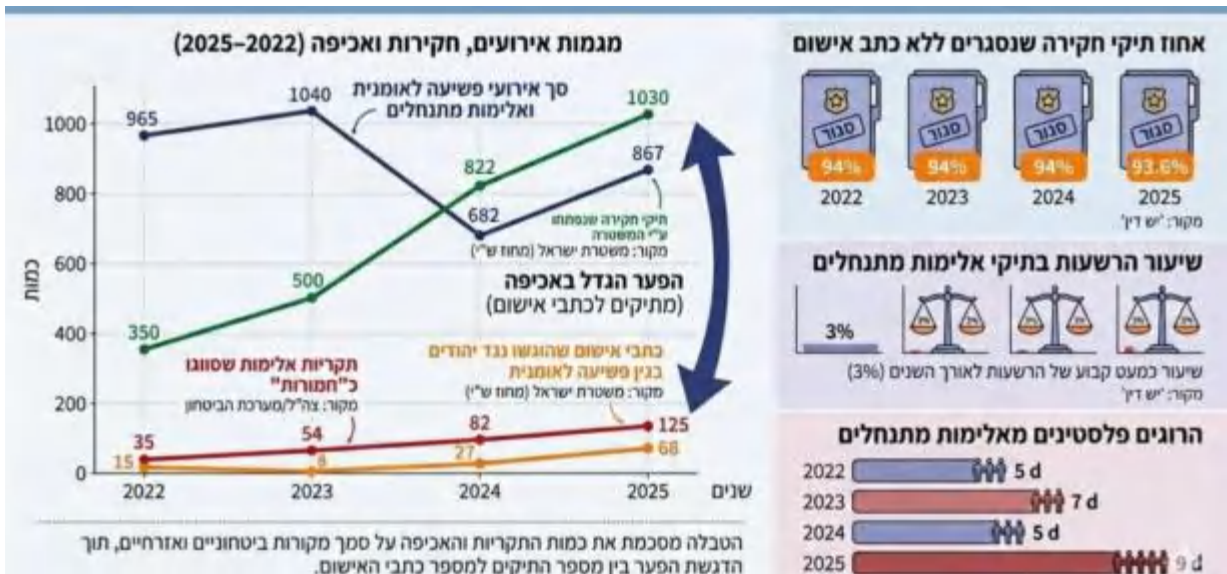
אירועים אלו מתבצעים ברוב המקרים כתגובה וכפעולת נקם על פיגועי טרור פלסטיניים ונפגעים יהודים. למרות חומרת האירועים ניכר כי סיכול הטרור היהודי ואכיפת חוק וסדר כלפי קבוצות הקיצונים היהודים אינם משמעותיים ויעילים כדוגמת מאמצי סיכול הטרור הפלסטיני. מציאות של מוטיבציה גבוהה של מחוללי הטרור הפלסטיני ותומכיו, לצד עלייה מסוכנת בהיקף ובחומרת הטרור היהודי בשנים האחרונות, היא בחזקת איום חמור ומטריד על יציבות המערכת באיו"ש – כרוח קדים על גחלים לוחשות.

⁵ ניצן שפירא ואלמוג בוקר, "על רקע עלייה באלימות יהודית בגדה: אזיק אלקטרוני במקום מעצר מנהלי", **N12**, 5 בינואר 2026.

⁶ "הרמטכ"ל נגד הטרור היהודי: 'קורא לכלל הגורמים לצאת נגד התופעה ולגדוע אותה'", **דבר**, 18 במרץ 2026, <https://www.davar1.co.il/663333>.

תרשים מספר 3 – טרור יהודי ופשיעה לאומנית (2022-2025)

3. תפקוד הרשות הפלסטינית (הרש"פ)

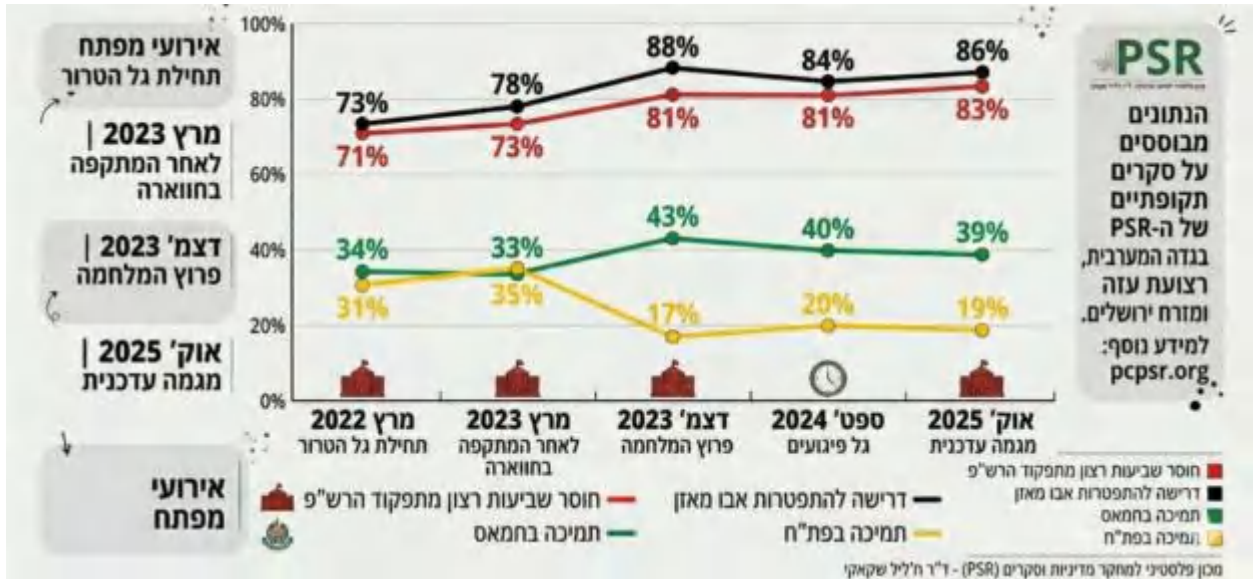
מנגנוני הביטחון של הרשות הפלסטינית, אשר היוו נדבך מרכזי בשימור היציבות באזורי A, סובלים משחיקה תפקודית ומוסדית קשה. מאז 2022 איבדה הרש"פ למעשה את משילותה בחלקים ניכרים מצפון השומרון (גינין, טולכרם ושכם). מנגנוני הביטחון הפלסטיניים נמנעים ברוב המקרים מלהיכנס למחנות הפליטים ולהתעמת עם המיליציות המקומיות מחשש לפגיעה בנפש ולאובדן לגיטימציה. במקביל, התיאום הביטחוני עם ישראל – רכיב קריטי ליציבות – נשמר, למרות כמה משברים והצהרות פלסטיניות לגבי השעייתו, ולאחרונה אף שופר. משבר תקציבי עמוק גורם לקיצוצים במשכורות אנשי המנגנונים, מה שפוגע עמוקות במורל ומעלה חשש לעריקות או להצטרפות של שוטרים פלסטינים בודדים למעגל הטרור.

מעמדה של הרש"פ בעיני הציבור הפלסטיני והלגיטימציה – ארון הציבור הפלסטיני ברשות הפלסטינית ובעומד בראשה הגיע לשפל היסטורי. הרש"פ נתפסת כגוף מושחת, אוטוקרטי (ללא בחירות מעל ל-18 שנים), ומעל לכול – מנותק מסבלו של העם הפלסטיני ומשתף פעולה עם "הכיבוש" הישראלי בעצם התיאום הביטחוני. מגמה זו משתקפת באופן עקבי ומובהק בסקרי דעת הקהל של המרכז הפלסטיני למדיניות ולחקרי סקרים (PCPSR) בראשותו של ד"ר חליל שקאקי. הנתונים מאז תחילת גל ההסלמה במרץ 2022 מצביעים על חוסר שביעות רצון עמוק מתפקוד הרשות ועל דרישה כמעט מוחלטת בציבור הפלסטיני להתפטרותו של אבו מאזן. במקביל, ככל שמעמד הרש"פ והתמיכה בפת"ח נשחקים, ניכרת התחזקות מהותית בתמיכה בחמאס, פער שהגיע לשיאו מייד לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" והתקבע מאז.

תרשים מספר 4 – גרף נתונים: מגמות בדעת הקהל הפלסטינית (2025-2022)

מבוסס על סקרי המרכז הפלסטיני למדיניות ולחקרי סקרים (PCPSR)

בעיני הציבור הפלסטיני, העדר תגובה של הרש"פ לכניסות צה"ל ללב ערי הגדה ומחנות הפליטים ופעילותו האגרסיבית שם, כמו גם החולשה שהרש"פ מפגינה מול השתוללות הטרור היהודי והרחבת ההתנחלויות וההשתלטות על שטחי C, הם ביטוי לחוסר אונים ותפקודי של הרש"פ. החולשה הזו שוחקת עוד יותר את הלגיטימציה הציבורית לרש"פ ומחזקת את הנרטיב של חמאס ושל קבוצות הטרור המקומיות, המציגות את אסטרטגיית ה"התנגדות" החמושה כחלופה היחידה, ומכאן את התמיכה בחמאס ואת שחיקת התמיכה בפת"ח. משבר הלגיטימציה של הרש"פ מחריף עוד יותר בשל העדר אמון ביכולתה של הרש"פ לייצר אופק מדיני ולהוביל למימוש עצמאות והקמת מדינה פלסטינית. משבר התפקוד והלגיטימציה מערערים את יציבות הרש"פ ומניחים את התשתית למאבקי כוח בין מי שרואים עצמם כמחליפיו של אבו מאזן, הבא בימים, ותומכיהם, ובכלל זה גם כוחות חמושים הסרים למרותם. בהעדר קונצנזוס פנימי לגבי "היום שאחרי" אבו מאזן, ובהעדרו של מנהיג לגיטימי המועדף על ידי הציבור (להוציא מרוואן ברעיותי, הכלוא בישראל), גדלה הסבירות לכאוס, אנרכיה והתפרקות המערכת הפלסטינית עד כדי מלחמת אזרחים.

4. המצב הכלכלי-חברתי

הבסיס הכלכלי שמשפיע על יציבות המערכת באיו"ש התערער מהותית מאז פרוץ המלחמה. הכלכלה הפלסטינית תלויה מזה שנים בהכנסות מעבודת פלסטינים בישראל ובהעברות כספי המיסים (הסילוקין) על ידי ממשלת ישראל. בעקבות אירועי אוקטובר 2023 עצרה ישראל באופן גורף את כניסתם של כ-150,000 פועלים פלסטינים לשטחה. במקביל, שר האוצר הישראלי עיכב באופן שיטתי את העברת כספי הסילוקין לרש"פ, מהלך שהביא את הרשות לסף פשיטת רגל ולחוסר יכולת לשלם משכורות במלואן למגזר הציבורי ולמנגונו הביטחון.

משטר המחסומים באיו"ש הוחמר באופן משמעותי (מאות חסימות פיזיות), מה ששיבש את תנועת הסחורות ואת המסחר הבין-עירוני, והוביל לזינוק באבטלה ובמצוקה הכלכלית, בפרט בקרב הדור הצעיר. המצוקה הכלכלית מזינה, במובנים מסוימים, את הטרור, כאשר צעירים חסרי תעסוקה ותקווה הופכים יעד נוח יותר לגיוס על ידי ארגוני הטרור (המתקצבים על ידי איראן וחמאס חו"ל), המציעים תגמול כספי עבור פיגועים או השתתפות בלחימה.

להמחשת עוצמת התלות, מחקריו של ד"ר חגי אטקס מצביעים על כך שכספי הסילוקין מהווים כ-65% מתקציבה השנתי של הרשות הפלסטינית, בעוד ששכר הפועלים הפלסטינים המועסקים בישראל תרם ערב המלחמה מעל ל-20% מהתמ"ג הפלסטיני.⁷ בעקבות אירועי אוקטובר 2023 עצרה ישראל באופן גורף את כניסתם של כ-150,000 פועלים פלסטינים לשטחה. במקביל נקט שר האוצר הישראלי, בצלאל סמוטריץ', שורה של עיכובים וקיצוצים נרחבים בהעברת כספי הסילוקין לרש"פ – לרבות קיזוז הכספים המיועדים לרצועת עזה וסכומים ששולמו כמשכורות למחבלים ולבני משפחותיהם, ואף עיכב את חידוש השיפוי לבנקים הישראליים הסוחרים עם הרשות.⁸ מהלך זה הביא את הרשות לסף פשיטת רגל ולחוסר יכולת לשלם משכורות במלואן למגזר הציבורי ולמנגנוני הביטחון. כפי שצוין, גם משטר המחסומים באיו"ש, שהוחמר באופן משמעותי, תרם להרעת המצב הכלכלי בשל שיבוש תנועת הסחורות והמסחר הבין-עירוני.

5. הרחבת ההתיישבות ואכיפה ישראלית

הרחבת ההתיישבות היהודית, ובכלל זה הקמת מאחזים וחוות חקלאיות, בין אם באופן חוקי ובין אם שלא באופן חוקי, מצמצמת את מרחב המחיה הפלסטיני. מגמה זו מעלה את רמת החיכוך בין יהודים לפלסטינים באזורי ההתיישבות החדשים, ומחזקת את תודעת הכיבוש והתפיסה הפלסטינית בנוגע לכוונת ישראל לספח את השטח הלכה למעשה. הצמצום במרחב המחיה, ההשתלטות על שטחי מרעה ופריצת דרכים חדשות מגדילים את מרחבי החיכוך היומיומי בין מתנחלים לאוכלוסייה הפלסטינית ובין כוחות הביטחון (בעיקר כוחות הגמ"ר מקרב המתיישבים) המאבטחים את מרחבי ההתיישבות. חיכוך זה מתורגם לא פעם לעימותים אלימים, לעלייה בפשיעה הלאומנית ולפגיעה ברכוש, מה שמעצים את תחושת העוול והייאוש בקרב הפלסטינים ומגביר במידה ניכרת את הסיכון להתפרצות אלימה עממית.

על פי נתוני צוות מעקב ההתנחלויות של "שלום עכשיו", קצב ההתרחבות עלה במידה רבה בשנים האחרונות. שנת 2023 היוותה שנת שיא עם קידום של 12,349 יחידות דיור והקמת 26 מאחזים חדשים. מגמה זו אף החריפה בשנת 2024, אז הוקמו לפחות 59 מאחזים (רובם המכריע חוות חקלאיות) ונפרצו מעל 114 ק"מ של דרכים לא חוקיות על ידי מתנחלים בשטח. בשנת 2025 המשוכה התנופה עם אישור וקידום תקדימי של 27,941 יחידות דיור במצטבר, לצד החלטות ממשלה על הקמה והכשרה של עשרות התנחלויות.

במקביל להרחבת ההתיישבות, ניכרת העמקת האכיפה והריסת מבנים פלסטיניים, המגבירה אף

⁷ חגי אטקס ואסטבן קלור, "הצעה לשיפור מצבה הפיסקלי והכלכלי של הרשות הפלסטינית", מבט על, גיליון 1611 (המכון למחקרי ביטחון לאומי, יוני 2022).

⁸ שר האוצר הנחה על מימוש עיקול כספי הרשות הפלסטינית והעברתם למשפחות נפגעי טרור", הודעות לעיתונות, משרד האוצר, 9 בינואר 2023.

היא את החיכוך עם האוכלוסייה ואת הלחץ עליה, בפרט בשטחי C. על פי נתוני משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), חלה עלייה דרמטית בשיעורי הריסת המבנים: בשנת 2023 נהרסו או הוחרמו 1,117 מבנים פלסטיניים ברחבי איו"ש ומזרח ירושלים (כ-58% מתוכם בשטח C). נתון זה הוביל לעקירתם של 2,296 פלסטינים מבתיהם – יותר מפי שניים ממספר העקורים בשנת 2022. קצב ההריסות והדחיקה נמשך ביתר שאת גם אל תוך שנות המלחמה העוקבות (2024–2025). המכה הכלכלית והפסיכולוגית של אובדן קורת גג, יחד עם אובדן אדמות ופרנסה, מעמיקה את הפגיעה במרקם החיים האזרחי ומוסיפה משקולת כבדה של תסכול וייאוש, המזינה באופן ישיר את הגורמים המסלימים במערכת ומאיצה את קריסת היציבות.

6. סיכול הטרור (משתנה דואלי*) – האפקט המסלים

על אף חיוניותה של פעילות הסיכול המבוצעת על ידי צה"ל ושבי"כ לריסון הטרור, היא פועלת בו-בזמן כגורם מסלים ומערער. הפעילות הצבאית ההתקפית והיומיומית בתוך מרכזי האוכלוסייה הפלסטינית, ובייחוד השימוש באמצעים הנדסיים כבדים (דוגמת דחפורים לחשיפת מטענים) בתוך מחנות הפליטים, מעלה דרמטית את רמת החיכוך. חיכוך מתמיד זה גובה מחיר כבד, הבא לידי ביטוי במספר גבוה של הרוגים ופצועים פלסטינים ובהיקף נרחב של מעצרים. מציאות זו מגבירה באופן חסר תקדים את הזעם והתסכול הציבורי הפלסטיני, שוחקת את הלגיטימציה של הרשות הפלסטינית (אשר נתפסת כחסרת אוניס ומשותקת מול פעילות כוחות הביטחון הישראליים בעריה), ומייצרת תסיסה עמוקה המזינה ומתדלקת את דור הטרור הבא. באופן זה, הפעולות לדיכוי הטרור מייצרות "תופעות לוואי" המהוות בעצמן מאיצי הסלמה משמעותיים.

7. שיתוף הפעולה הביטחוני (משתנה דואלי*) – האפקט המסלים

איכות התיאום ושיתוף הפעולה בין מנגנוני הביטחון הישראליים והפלסטיניים היא משתנה בעל אופי דיאלקטי, הפועל גם כגורם מסלים. בעוד שהתיאום מסייע מבצעית, הרי שבעצם קיומו הוא פוגע אנושות בדימויה של הרשות הפלסטינית ובמעמדה הציבורי. בעיני פלסטינים רבים, הרש"פ נתפסת כמי שמשתפת פעולה עם הכיבוש הישראלי במקום להגן על בני עמה. תפיסה זו של "קבלנות ביצוע ביטחונית" עבור הכיבוש הישראלי שוחקת את שאריות הלגיטימציה של הרשות, מעמיקה את הניכור והעוינות בינה לבין הרחוב הפלסטיני, ומחזקת את הנרטיב של ארגוני הטרור המציגים אסטרטגיה של "התנגדות" כחלופה הבלעדית.⁹ בכך, התיאום הביטחוני מחליש את הגורם השלטוני המקומי ותורם בעקיפין לערעור יציבות המערכת.

משתנים פנימיים מרסנים (מייצבים)

רביע זה מציג את הגורמים הבולמים, המונעים התדרדרות להתקוממות עממית רחבה ואלימה – אינתיפאדה.

⁹ Khalil Shikaki, "Public Opinion Poll No (96)", *Palestinian Center for Policy and Survey Research (PCPSR)*, October 28, 2025, <https://www.pcpsr.org/en/node/1000>.

1. סיכול הטרור הפלסטיני

מאמצי סיכול הטרור באיו"ש מתבצעים בהיקף נרחב מאוד; מאפייני הפעילות, היקפה ותוצאותיה (בסוג הסיכולים, מספרי ההרוגים, הפצועים והעצורים). בשנת 2022 סיכל שב"כ 472 פיגועים משמעותיים. אולם מספר זה הוכפל ואף יותר בשנים שלאחר מכן: בשנת 2023 סוכלו 1,032 פיגועים משמעותיים, ב-2024 סוכלו 1,040 פיגועים, ובשנת 2025 זינק המספר לשיא של 1,374 פיגועים משמעותיים שסוכלו. בין הפיגועים שסוכלו ב-2025 נמנו מאות אירועי ירי ומטען (717 סיכולי ירי ו-630 סיכולי מטען, בנוסף לעשרות ניסיונות דקירה, דריסה וחטיפה). מגמת הסיכולים הנרחבת ודיכוי הטרור נמשכת גם ברבעון הראשון של שנת 2026. נתונים אלה ממחישים את המוטיבציה הגבוהה של מחוללי הטרור הפלסטיני ועל עוצמת המאמץ ההתקפי. לו היו כל הניסיונות יוצאים לפועל היה האזור נתון בטלטלה אלימה בהרבה. סיכול מוצלח זה התאפשר הודות לשילוב בין מודיעין מדויק של שב"כ לבין נוכחות רחבה של צה"ל בכל רחבי איו"ש ופעילותו היומיומית והאינטנסיבית מול כל מוקדי הטרור ובתוכם, בדגש על מחנות הפליטים, ובשימוש במגוון של אמצעים הנדסיים ואחרים ובכללם שימוש בחיל האוויר.

במסגרת הסיכולים נחשפו והושמדו תשתיות טרור מאורגנות רבות: בשנת 2025 הושמדו 25 תשתיות ובתי מלאכה (זאת לאחר 20 שהושמדו ב-2024 ו-24 ב-2023). כמו כן נחשפו לאורך התקופה תשתיות מימון טרור שבהן הוזרמו מיליוני שקלים מחו"ל (בעיקר ממפקדת חמאס בטורקיה) לאיו"ש לטובת מימון פיגועים, מעבדות נפץ ומחסני אמל"ח. כך, למשל, במהלך מבצע "בית וגן" (יולי 2023) אותרה במתחם מסגד במחנה ג'נין (שיטת פעולה זהה לזו שפגשנו ברצועת עזה – שימוש בתשתיות אזרחיות הנתפסות כמוגנות מפני תקיפה צבאית, לצורכי טרור) מעבדה להרכבת מטענים ומחבוא נשק גדול, ואלה פוצצו ע"י כוחות צה"ל. ביוני 2025 נעצרו בחברון למעלה מ-60 פעילי חמאס ב-10 חוליות שונות, עם עשרות כלי נשק, שחלקם תכננו פיגועים משמעותיים.

דוגמאות אלו מייצגות דפוס פעולה שהתפתח בשנים האחרונות באיו"ש: טרור פלסטיני המתארגן על בסיס התארגנויות מקומיות חמושות (לעיתים תחת שמות כמו "גוב האריות" בשכם או "גדודי ג'נין"), שאינן מזוהות בהכרח עם ארגון טרור קיים כמו חמאס או הג'יהאד האסלאמי, מה שאינו מונע מחמאס, בעיקר, ליטול חסות ואחריות לביצוע פיגועים על ידי הקבוצות הללו. בהתארגנויות מסוג זה ניתן למצוא פעילי טרור המזוהים עם ארגונים שונים, שחברו על בסיס גאוגרפי או משפחתי לארגון מקומי אד-הוקי. התארגנויות מסוג זה התאפשרו בעיקר במחנות הפליטים, שבהם לא נכחה הרשות הפלסטינית או שלא הצליחה לאכוף מרות שלטונית ואחריות ביטחונית. למעשה, מחנות הפליטים הפכו, בחסות הריק השלטוני, ל-no man land.

נפגעים ועצורים: מאז 2022 חלה עלייה תלולה במספר הפלסטינים שנהרגו בעימותים – מרביתם בפעולות סיכול ומבצעים של צה"ל. בשנת 2022 נהרגו 146 פלסטינים מחיכוך ועימותים באיו"ש; מספר זה זינק ביותר מפי שלושה בשנת 2023, שבה נהרגו 504 פלסטינים באיו"ש – השנה הקטלנית ביותר לפלסטינים באיו"ש מאז 2005. בשנת 2024 נהרגו כ-500 פלסטינים נוספים, אך מגמה זו נבלמה משמעותית בשנת 2025, שבה ירד המספר ל-240 פלסטינים הרוגים מחיכוך ועימותים. יצוין כי גורמי הביטחון הישראליים טוענים שרוב מוחלט (כ-97%) מההרוגים הפלסטינים היו מעורבים בטרור או בירי לעבר כוחותיהם. הפלסטינים וארגוני זכויות אדם, כמו גם OCHA, מדווחים על מספרים גבוהים יותר של נפגעים בצד הפלסטיני, ועל אחוז גבוה יותר של אזרחים בלתי מעורבים ביניהם.

בנוסף להרוגים נפצעו אלפי פלסטינים בתקופה זו מירי חי, רסיסים וגז מדמיע. מן העבר השני, מספר הנפגעים הישראליים הושפע גם הוא מהתנודות בטרור: בשנת 2022 נהרגו 31 ישראלים מטרור; ב-2023 עלה המספר ל-43 הרוגים (טרור המלחמה), ובשנת 2024 נהרגו 46 ישראלים מטרור. בשנת 2025 חלה ירידה ניכרת, כשמספר ההרוגים הישראליים ירד ל-20. למרות הירידה בשנת 2025, רמת הנפגעים לאורך השנים 2022-2024 הייתה מהגבוהות ביותר מאז ימי האינתיפאדה השנייה.

גם מספר העצורים והמעוכבים הפלסטינים באיו"ש רשם תנודות דרמטיות. במסגרת מבצע "שובר גלים", וביתר שאת לאחר אוקטובר 2023, ביצעו כוחות צה"ל ושב"כ מעצרים ליליים בהיקף רחב בערים, כפרים ומחנות פליטים. בשנת 2022 נעצרו 3,056 עצורים בפעילות חבלנית. בשנת 2023 (לאחר פרוץ המלחמה וגל מעצרים ממוקד של חמאס) זינק המספר לשיא של 5,100 עצורים. בשנת 2024 נעצרו 3,682 פעילי טרור, ובשנת 2025 דווח על 2,878 עצורים. חלק מהעצורים שוחררו בהמשך ללא כתב אישום, אך רבים הועברו להליך משפטי. לגבי פלסטינים מאיו"ש – מספר כתבי האישום גבוה בהרבה (ישראל אינה מפרסמת רשמית נתונים מסכמים, אך בהערכה מדובר במאות רבות של תיקים בשנה בבתי המשפט הצבאיים באיו"ש). נתונים אלו משקפים מאמץ מקיף לנטרול מקורות הטרור הפלסטיני, אך בד בבד מעוררים טענות קשות בציבור הפלסטיני על מעצרים המוניים, שחיקה בזכויות אדם, וכליאת רבים ללא משפט (במעצר מנהלי) – גורמים המזינים זעם, תסכול ותסיסה.

הברחות אמל"ח – הגבול היבשתי הארוך עם ירדן פרוץ בחלקים רבים, מה שמסייע להברחת אמל"ח משטח ירדן לאיו"ש. איראן, חיזבאללה, גורמים אסלאמיסטיים בירדן וארגוני פשע מנצלים את הפרצות כדי להבריא, בשיטות שונות, כמויות עצומות של אמל"ח לשטחי איו"ש. היקף הסיכולים גדל במהלך השנים, כשבשנת 2025 הגיע היקף הסיכולים לשיא של 5,600 פריטי אמל"ח. ההנחה היא שלמרות העלייה המרשימה בהיקף הסיכולים, תוצאה של שיפור מערך ההגנה של הגבול והמאמץ המודיעיני הניכר שמושקע בכך, מספר הברחות שלא סוכלו כנראה גבוה יותר ממספר הברחות שסוכלו. חדירת אמל"ח, ובכללו מטעני נפץ תקיניים בהיקפים כאלה לאיו"ש, תורמת להתחזקות תשתיות הטרור ויכולתן לפעול.

תרשים מספר 5 – נתוני טרור פלסטיני וסיכולו (2022-2025)

למרות הייאוש, רמת החיכוך הגבוהה ומספרי הנפגעים והעצורים, הרוב המכריע מקרב הפלסטינים באיו"ש אינו מעורב אקטיבית בטרור. הזיכרון הקולקטיבי של נזקי האינתיפאדה השנייה, לצד מראות ההרס והחורבן מרצועת עזה, וייתכן שגם ההתנהלות הישראלית במערכה נגד איראן וחיזבאללה, מייצרים הרתעה עמוקה. הרצון הבסיסי בקיום משפחתי, פרנסה וחינוך מהווה עוגן משמעותי שמקשה על ארגוני הטרור להניע התקוממות המונית ברחובות.

2. התיאום הביטחוני מול הרש"פ – האפקט המרסן (משתנה דואלי*):

על אף הצהרות לוחמניות על ביטול התיאום, בפועל, בדרגים המקצועיים, ערוצי הקישור הענייניים נשמרים. הם מאפשרים מניעת תקריות אש "דו-צדדיות" בעת מבצעי צה"ל באזורי A, חילוץ מהיר של ישראלים שתעו בדרכם, והעברת מידע למניעת השתלטות חמאס על מוקדי כוח, המהווה איום משותף לישראל ולרש"פ.

משתנים חיצוניים

גורמים חיצוניים למערכת מוגדרים כשחקנים ברמה האזורית והבינלאומית המעורבים בזירה. אלו כוללים שחקנים עוינים לישראל (כגון איראן, חיזבאללה, טורקיה, מפקדות חמאס בחו"ל, קטר וערביי ישראל המשתפים פעולה עם הטרור הפלסטיני באיו"ש), לצד שחקנים שאינם עוינים לישראל (כמו ארה"ב, האיחוד האירופי ומדינות ערב הפרגמטיות כמצרים וירדן), וכן מוסדות האו"ם והקהילה הבינלאומית. גורמים חיצוניים אלו משפיעים על יציבות המערכת האיו"שית, בין אם בכיוון של הסלמה ובין אם בכיוון של ריסון.

משתנים חיצוניים מסלימים (הגורמים העוינים)

רביע זה מאגד את ההשפעות החיצוניות החותרות באופן פעיל לערעור המערכת והצתתה.

מעורבות שחקנים חיצוניים עוינים וביקורתיים כלפי ישראל

מעורבות איראן, חיזבאללה ומבצע "שאגת הארי" – הזירה האיו"שית אינה מתנהלת במנותק מהמערכה הרחבה – מהמלחמה האזורית שהחלה במתקפת ה-7 באוקטובר ונמשכת בימים אלו נגד איראן וחיזבאללה. בעבור איראן, חיזבאללה וחמאס, היא עוד חזית חשובה ורכיב של "טבעת האש" סביב ישראל. איראן וחיזבאללה משקיעות משאבים עצומים בשימור איו"ש כזירת טרור פעילה, בין היתר באמצעות הברחת מטענים ותקניים ואמל"ח דרך הגבול הירדני הפרוץ ובהעברת כספים וידע.

איראן, חיזבאללה וחמאס נשארים עוינים כלפי ישראל בצורה חסרת פשרות ופועלים להסלמת הטרור בגדה במטרה לנקום ולפצל את הקשב הצה"לי. אם המערכה נגד איראן וחיזבאללה לא תסתיים במימוש מטרותיה ובהחלשה משמעותית מאוד של המשטר, יהיה בכך כדי להפיח רוח קדים של ממש בגחלים הלוחשות באיו"ש. סיום המערכה בהחלשה משמעותית מאוד של המשטר תפגע ביכולתו להמשיך ולתמוך במערכת הטרור באיו"ש.

מעורבות ערביי ישראל – מאז פרוץ גל ההסלמה במרץ 2022 (אשר החל, כזכור, בסדרת פיגועים קטלניים בבאר שבע, בחדרה ובבני ברק שבוצעו בידי ערבים אזרחי ישראל בעלי זיקה לדאע"ש), חל גידול מתמשך ומדאיג במעורבותם של גורמים מקרב ערביי ישראל בפעילות טרור בזיקה ישירה לאיו"ש. אזרחים ישראלים, הנהנים מחופש תנועה מוחלט, משמשים כסייענים לוגיסטיים, מבריחים (אמל"ח וכסף), ומוציאים לפועל של פיגועים. מגמה זו התעצמה לאורך השנים: בשנת 2024 בוצעו 14 פיגועים משמעותיים בתוך תחומי ישראל על ידי ערביי ישראל, ונחשפו כ-20 חוליות טרור מקרבם שתכננו פיגועים בשיתוף גורמים באיו"ש. מגמת ההקצנה נמשכה אל תוך שנת 2025, כשבמהלכה הוגשו כ-130 כתבי אישום נגד ערביי ישראל בגין מעורבות בטרור לאומני, ולצידם כ-27 אזרחים ישראלים שהואשמו בריגול עבור איראן. יכולתם של ערביי ישראל להיכנס לשטחי איו"ש באופן חופשי, בין היתר כתוצאה מהמאמץ הישראלי לעודד את הכלכלה הפלסטינית באיו"ש, מייצרת מרחב הזדמנויות עבור אלו מביניהם המזדהים עם המאבק האלים נגד ישראל, ונכונים לסייע למערכת הטרור באיו"ש ואפילו להיות חלק ממנה.

שחקנים עוינים לישראל (טורקיה וקטר) ומאפייני החיכוך ברצועת עזה – מפקדות חמאס בטורקיה ובקטר מנצלות חסינות יחסית כדי לתפקד כמרכזי פיקוד, הזרמת כספים, והפעלת לוחמה פסיכולוגית ברשתות החברתיות, תוך קריאת תיגר מתמדת על הלגיטימיות של הרש"פ. להנהגת חמאס ברצועת עזה כמו להנהגת חמאס חו"ל, בדגש על הנהגת חמאס איו"ש, יש אינטרס מובהק בליבוי היצרים באיו"ש באמצעות חשיפת הציבור לנרטיב השמדת העם, ההרעבה והכיבוש של רצועת עזה. דימויי המלחמה מזינים, להבנתם, זעם פלסטיני קולקטיבי, המצית הפגנות ותורם למוטיבציית צעירים לאמץ את אתוס ההתנגדות האלימה ולהצטרף לארגוני הטרור כמענה לתוקפנות ולדיכוי הישראלי.

מוסדות האו"ם והקהילייה הבינלאומית – גופים וטריבונלים בינלאומיים המקדמים דה-לגיטימציה של ישראל מעניקים רוח גבית להתנגדות הפלסטינית. תקוות הרש"פ כי הקהילייה הבינלאומית תכפה פתרון על ישראל ללא צורך בפשרות פלסטיניות מאפשרת לה להמשיך להתחמק

מרפורמות משמעותיות בנוגע לתפקודה ולהפסקת ההסתה נגד ישראל במערכת החינוך, באמצעי התקשורת ובהתבטאויות של מנהיגים פוליטיים ודתיים, מה שמזין בתורו את תודעת המאבק בקרב הפלסטינים באיו"ש ותורם להסלמת האלימות.

מסגד אלאקצא

נחשב למשתנה בעל פוטנציאל נפיצות גבוה במיוחד ("נִפְץ"), הנובע מרגישותו הדתית, הלאומית והסמלית העמוקה עבור הפלסטינים והעולם המוסלמי. הניתוח מצביע על כך שכל שינוי נתפס בסטטוס-קוו – ובפרט פולחן יהודי בהר הבית, פרובוקציות של מבקרים יהודים, או הטלת הגבלות מחמירות על חופש הגישה והפולחן של המוסלמים – פועל כזרז מיידי לאלימות. ייחודו של משתנה זה טמון במהירות הגלישה של האירועים: הסלמה המתחילה במזרח ירושלים סביב מתחם ההר נוטה להתרחב תוך זמן קצר מאוד לשטחי יהודה ושומרון כולה. מעבר לכך, אירועים אלו משמשים כלי תעמולתי רב-עוצמה בידי שחקנים עוינים (כגון איראן וחמאס) לגיוס המונים ולליבוי היצרים, מה שהופך את "שמירת השקט" בהר הבית למרכיב קריטי במאמץ לריסון האלימות ולמניעת התפרצותה בהיקפים רחבים.

משתנים חיצוניים מרסנים (מייצבים)

רביע זה מציג את השפעת השחקנים הבינלאומיים והאזוריים החותרים לייצוב ולהרגעת המערכת.

מעורבות שחקנים חיצוניים שאינם עוינים את ישראל

הקהילייה הבינלאומית: ארה"ב, אירופה והמפרץ – לחץ דיפלומטי, סיוע כלכלי ותמיכה דיפלומטית אמריקאית ואירופאית מהווים בלם זעזועים שבלעדיו הייתה הרש"פ פושטת רגל רשמית. התמיכה הפיננסית, כפיית מנגנוני ביקורת מינימליים, ולחץ רציף על ישראל להימנע מצעדי סיפוח או קיזוז מיסים מוחלט תורמים לייצוב המערכת. גם מדינות המפרץ הפרגמטיות (האמירויות, סעודיה) תורמות בהבטחות לסיוע עתידי מותנה, המשמש כתמריץ להתנהלות אחראית.

השכנות הקרובות – מצרים וירדן – משטרים מול דעת קהל – כאמור, למרות עוינות רחוב קולנית ואותנטית, המשטרים בקהיר ובעמאן מתפקדים, בדרך כלל, ככוחות מרסנים חיוניים ביותר. לירדן יש אינטרס עליון קיומי למנוע את התלקחות איו"ש, מחשש לזליגת פליטים פלסטינים מזרחה ולערעור יציבות הממלכה. בשל מאמצי איראן להבריח אמלי"ח לאיו"ש דרך גבולה, הקימה ירדן מערכי חסימה ושיתוף פעולה מודיעיני הדוק עם ישראל לבלימת התעצמות החוליות הפלסטיניות בנשק חם תקני.

מוסדות האו"ם והקהילייה הבינלאומית (האפקט המייצב) – בכובעם השני, היוזמות הבינלאומיות הממוסדות פועלות ככלי ייצוב. הזרמת סיוע הומניטרי ויצירת מנגנונים בירוקרטיים בינלאומיים (כגון מועצות ייצוב וסיוע להקמת תשתיות אזרחיות) מספקים חלופות לשיתוק של הרש"פ ולחנך הכלכלי, ובכך מקילים מעט את הלחץ על האזרח הפשוט.

מאפייני החיכוך ברצועת עזה כהרתעה תודעתית (משתנה חיצוני מרסן)

למרות הניתוק הגאוגרפי של רצועת עזה מיהודה ושומרון והעובדה שהיא נתפסת כזירה חיצונית ונפרדת, למתרחש ברצועת עזה כתוצאה מהחיכוך המתמשך בין צה"ל לבין חמאס ולמצוקת תושביה, ולעובדה שצה"ל שולט על יותר מחצי שטחה של הרצועה, יש השפעה מרסנת/מרתיעה על המערכת האיו"שית.

ההרס חסר התקדים, הפגיעה האנושה בתשתיות האזרחיות והצבאיות, המחיר בחיי אדם והמשבר ההומניטרי העמוק שרצועת עזה חווה מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" מהווים תמרור אזהרה בוחק לאוכלוסייה הפלסטינית באיו"ש. בקרב "הרוב הדומם" הפלסטיני באיו"ש התקבע פחד ממשי מפני שחזור החורבן העזתי בערי הגדה המערבית. ההבנה כי אסטרטגיית המאבק המזוין וההתגרות הקיצונית בישראל, כפי שהוביל חמאס, הובילה לשינוי בהתנהלותה של ישראל, שהפכה לאגרסיבית יותר ולסובלנית פחות בכל הנוגע לאיומים על ביטחונה.

לנוכח הטרגדיה בעזה, מרקם החיים באיו"ש – על אף הקשיים הכלכליים, החיכוך המוגבר ופעילות צה"ל – נתפס כנכס שיש לשמר. מראות הפליטות וערי האוהלים ברצועה מחזקים את הרצון הבסיסי של התושבים לשמור על בתיהם, על פרנסתם המצומצמת ועל השגרה היחסית, ומרחיקים אותם מהצטרפות אקטיבית למעגלי הטרור או להתקוממות המונית.

התבוסה המבצעית והפירוק השיטתי של יכולות חמאס ברצועת עזה על ידי צה"ל ממחישים את מגבלות הכוח של ארגוני הטרור. הפער בין הרטוריקה המיליטנטית של מפקדות חמאס בחו"ל לבין התוצאה ההרסנית בשטח מחליש את יכולת הגיוס של ארגוני הטרור באיו"ש ומייצר תקרת זכוכית להיקף ההתגייסות העממית.

לפיכך, מאזן האימה שיצרה המלחמה ברצועת עזה מהווה משקולת נגד כבדה מול מאמצי ההסתה של איראן, חמאס ושאר שחקני ציר ההתנגדות. משתנה זה אינו נובע מהסכמה או השלמה עם המדיניות הישראלית, אלא מתוך רציונל של שרידות והימנעות מקריסה מוחלטת, התורם באופן מהותי למניעת גלישתה של הזירה האיו"שית לאינתיפאדה כללית.

הערכת המצב הקיים של המערכת באיו"ש – שבריריות עם סיכון להתפרקות

משקלול המשתנים והאינטראקציות ביניהם עולה כי יציבות המערכת באיו"ש מוגדרת כיום (נכון לתחילת 2026) כשברירית (הדרגה השלישית במנעד היציבות), הנובעת מהתעצמותם של הגורמים המסלימים אל מול שחיקתם וחולשתם של הגורמים המרסנים. אף על פי שמבצעית צה"ל נחל הצלחה מרשימה בשנת 2025 והביא לצמצום של כ-78% בהיקף אירועי הטרור, הרי שיציבות הנשענת על כוח צבאי בהיקף רחב ביותר וסיכול מבצעי בלבד אינה יציבות בת-קיימא. העלייה הדרמטית במספר הסיכולים של פיגועים חמורים והיקפי הברחות מעידה על רמת מוטיבציה ונחישות גבוהה מאוד של תשתיות הטרור ותומכיהן. הגורמים המייצבים במערכת נשחקו כמעט לחלוטין. הצירוף המסוכן של אובדן משילות פלסטינית, אבטלה עמוקה וחנק כלכלי של האוכלוסייה, לצד זינוק מסוכן בהיקף האלימות והטרור היהודי וחומרתם כלפי פלסטינים חפים מפשע וחולשת האכיפה והסיכול מצד הרשויות הישראליות, הופך לתמהיל מסוכן, לרוח קדים עזה העלולה להפיח אש בגחלים הלוחשות.

למגמות אלו מתווספת השפעתה של איראן, אשר חרף המכות הקשות שספגה במבצע "שאגת הארי" מגבירה את מאמציה להבעיר את איו"ש כחזית נוספת. בתנאים אלו, יציבות המערכת מתערערת ונחלשת והיא הופכת לרגישה במיוחד לכל אירוע חריג בעל פוטנציאל הסלמה חריף. פיגוע טרור חמור וקטלני באיו"ש, או שיצא מאיו"ש לישראל של הקו הירוק, או פרובוקציה חריפה בהר הבית שתוביל להתלקחות במסגד אלאקצא, או פיגוע טרור יהודי חמור וקטלני נגד פלסטינים, עלולים להפוך לנפץ שיבעיר אש גדולה במערכת ויוביל להתפרצות עממית אלימה ורחבה, להיחלשות משמעותית נוספת של הרשות הפלסטינית עד כדי קריסתה ואפילו להפניית קנים מסוכנת של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים, שיצטרפו להתקוממות העממית האלימה והרחבה. התלקחות חריפה באיו"ש עלולה לזלוג גם למגזר של ערביי ישראל ולהצית התנגשות אלימה ואפילו חריפה מזו שפגשו במאי 2021 במהלך מבצע "שומר חומות".

המלצות למדיניות: צמצום גורמי ההסלמה וחיזוק גורמים מרסנים

כדי להבטיח את יציבות המערכת באיו"ש, לחזקה ולמנוע את הידרדרותה לאנרכיה ביטחונית, התקוממות עממית רחבה והיחלשות נוספת של הרשות הפלסטינית עד כדי סכנת קריסה, מתחייבת הכרה והבנה מפוכחות של המציאות הקיימת ושל הסיכונים הכרוכים בה ומדיניות יזומה. תכלית המדיניות או הגיונה הוא ריסון ודיכוי הגורמים מחוללי ההסלמה וחיזוק הגורמים המרסנים.

א. צמצום גורמי ההסלמה

בלימת הטרור הפלסטיני ושימור עליונות מבצעית: הכרחי לשמר את העליונות המודיעינית ואת חופש הפעולה המלא של צה"ל ושבי"כ לסיכול תשתיות טרור. במקביל, יש לפעול לחיזוק שיתוף הפעולה עם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים ולעודד את המוטיבציה שלהם לפעולה עצמאית נגד תשתיות טרור המאיימות גם על יציבות הרשות עצמה. על פעילות צה"ל להפוך לכירורגית וממוקדת יותר עם נזק אגבי נמוך יותר הן לאנשים והן לתשתיות.

מיגור הטרור היהודי והפשיעה הלאומנית: יש להפעיל אכיפה נחושה ובלתי מתפשרת נגד גרעין הפעילים האלים (כ-70 פעילי ליבה), תוך שימוש מורחב בכלים מנהליים, צווי הרחקה ופיקוח אלקטרוני. חשוב גם לתקשר ולהסביר את המהלכים האלו מול ארה"ב והקהילייה הבינלאומית ולשקם את דימויה של מדינת ישראל כמדינת חוק וכמדינה הפועלת בנחישות נגד טרור. אוזלת יד בתחום זה פוגעת בביטחון הלאומי, שואבת משאבים מצה"ל ומכרסמת בלגיטימציה הבינלאומית של ישראל.

אכיפת חוק נגד התיישבות ישראלית בלתי חוקית: הגברת האכיפה נגד בנייה והתיישבות בלתי חוקית, בדגש על שטחי C ועל ניסיונות התנחלות בשטחי B, והקפדה על פיתוח ההתיישבות רק בהתאם להחלטות ותוכניות התיישבות מסודרות של הממשלה ומטעמה. בלימת מהלכים אלו חיונית לצמצום החיכוך האלים היומיומי ולצמצום תחושת הייאוש בקרב האוכלוסייה הפלסטינית.

שמירת חופש הפולחן והגישה, והסטטוס-קוו במסגד אלאקצא: שמירה קפדנית על הסטטוס-קוו ומניעת פרובוקציות של גורמים יהודים קיצוניים בהר הבית. יש להכיר בכך שכל הפרה של האיזון הדתי במסגד אלאקצא, מקום קדוש ורגיש עבור כלל המוסלמים בעולם, היא בחזקת הפעלת "נפץ"

של חבית אבק השרפה, העלולה להבעיר אש גדולה בכל רחבי איו"ש, בקרב ערביי ישראל ובמרחב כולו, ובנוסף, לדרדר את היחסים, המתוחים ממילא, בין ישראל לירדן.

ב. חיזוק הגורמים המרסנים והמייצבים

שיקום תפקוד הרשות הפלסטינית ומנגנוניה: תיאום המאמץ מול ארה"ב והקהילייה הבינלאומית (בדגש על המדינות הערביות הפרגמטיות ואלו שמסוגלות גם לסייע כספית) לקידום הרפורמות המתחייבות ברשות הפלסטינית ושיפור היכולת המבצעית של המנגנונים. חיזוק היכולות והמוטיבציה שלהם ומתן מרחב פעולה ביטחוני באזורי אחריותם יצמצמו את הצורך בכניסות צה"ל לשטחי A ויסייעו בהחזרת המשילות ושיקום הלגיטימציה של הרשות.

מניעת קריסה כלכלית ונורמליזציה הדרגתית: גיבוש תוכנית להשבת פועלים למשק הישראלי תחת בידוק ביומטרי קפדני, במקביל לקידום מיזמים כלכליים ותשתיתיים בשטחי הרשות הפלסטינית שיאפשרו מקומות עבודה ושיפור הכלכלה הפלסטינית וצמצום תלותה בכלכלה הישראלית. בהקשר זה, יש לבחון דרכים יצירתיות יותר להעברת כספי הסילוקין כך שיוכלו מצד אחד להמשיך להיות מנוף לחץ על הרשות בכל הנוגע לתשלום משכורות למחבלים ולבני משפחותיהם ולהפסקת ההסתה, ומן הצד האחר יאפשרו תפקוד אחראי ויעיל יותר של הרשות הפלסטינית ובכלל זה מנגנוני הביטחון, ויקשו על מאמצי הגיוס של ארגוני הטרור המנצלים את האבטלה והעוני.

חיזוק התיאום הביטחוני האזורי והעמקתו: הידוק שיתוף הפעולה המודיעיני והמבצעי עם ירדן ומצרים לבלימת הברחות אמל"ח וכספים מציר איראן-חיזבאללה-חמאס. האינטרס הקיומי של המשטרים הפרגמטיים במניעת התלקחות מהווה משענת יציבות חיונית שיש לטפח.

רפורמה אסטרטגית וסיוע בינלאומי: בחינת הרחבת מנדט "מועצת השלום" (Board of Peace) לאיו"ש כמשטר נאמנות זמני. מהלך כזה, בגיבוי ארה"ב והקהילייה הבינלאומית, עשוי לאפשר מתן מענה לריסון משתנים מסלימים ולחיזוק משתנים מרסנים, אבל בעיקר לקידום שינוי מבני ותפקודי של הרשות הפלסטינית והכשרת התנאים לשילובה בארכיטקטורה האזורית החדשה תוך יצירת מרחבי הזדמנויות חדשים ויצירתיים לקידום השאיפות הלאומיות הפלסטיניות, לצד שמירת האינטרסים הביטחוניים החיוניים של ישראל.

רעיון מסדר חלופי (Game Changer): הרחבת מנדט "מועצת השלום" (Board of Peace) וכינון משטר נאמנות באיו"ש

כדי לפרוץ את המבוי הסתום שבו הרש"פ חלשה ומושחתת מכדי למשול, אך התפוררותה תיצור כאוס ביטחוני ואזרחי מסוכן, נדרש מהלך עם פוטנציאל להיות "שובר שוויון" אסטרטגי. אנו ממליצים לבחון את שילובה של זירת איו"ש ביוזמות הבינלאומיות החדשות שגובשו במסגרת הסדרי "היום שאחרי" ברצועת עזה, ובמרכזן הרחבת מנדט "מועצת השלום" (Board of Peace).

בנובמבר 2025 התקבלה החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 2803, המאמצת את תוכנית "20 הנקודות" של נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ. החלטה זו התמקדה בשיקום וניהול רצועת עזה באמצעות גוף שליטה זמני (NGAC) שיונחה על ידי "מועצת השלום" בראשות טראמפ. המועצה הוסמכה להקים "ועדה טכנוקרטית פלסטינית א-פוליטית" לניהול החיים האזרחיים, וכן כוח ייצוב

בינלאומי זמני (ISF) לאכיפת חוק וסדר. יישום מודל זה, בשינויים המתחייבים, כמשטר נאמנות באיו"ש למשך שנים מספר, עשוי לאפשר מרחב ואופן פעולה לייצוב המערכת.

הרחבת המנדט לאיו"ש עשויה להתאפשר בזכות חלון הזדמנויות היסטורי שנוצר בעקבות המערכה האזורית נגד איראן וחיזבאללה ("שאגת הארי"). החלשתו הדרמטית של "ציר ההתנגדות" פוגעת אנושות ביכולתן של איראן, חיזבאללה ומפקדות חמאס בחו"ל (המשתנים החיצוניים המסלימים) להוסיף לתדלק את הטרור באיו"ש באמצעות הברחות אמל"ח והזרמת כספים; מנהיגותה של ארה"ב באזור והובלתה מתחזקות והמדינות הערביות הפרגמטיות שחוו באופן ישיר (מדינות המפרץ) את כוח ההיזק האיראני מבינות את חשיבות ייצובה של המערכת האזורית ונטרול הנפץ הפלסטיני. להערכתנו, מנהיגי המדינות הערביות המתונות הפנימו את העובדה שאין לקבל את המשך שלטון חמאס ברצועת עזה ולכן יש הכרח בפירוק הארגון כישות צבאית ושלטונית, ובה בעת הרשות הפלסטינית, בהובלת אבו מאזן, אינה מסוגלת באמת לעבור את השינויים ההכרחיים כדי להניח את היסודות למדינה הפלסטינית. במובן הזה, ייתכן שנוצרה בשלות לרעיון הרחבת המנדט של מועצת השלום, שהן כבר חלק ממנה.

יתרה מכך, הרחבת המנדט לאיו"ש תחזק ותבטיח את הצלחת תוכנית 20 הנקודות ברצועת עזה. הניסיון מלמד כי אי אפשר לנתק לחלוטין את שתי הזירות; כל ניסיון לייצב את עזה יישל אם איו"ש תבער, ולהפך. החלת משטר נאמנות אחיד על שתי הזירות תייצר מסגרת הוליסטית שתמנע מחמאס לנצל את הגדה כעורף לוגיסטי ותודעתי ותבטיח רציפות שלטונית, אזרחית וכלכלית א-פוליטית בשני האזורים ואת איחודם בהמשך לישות פוליטית אחת (לא גאוגרפית), שתחובר לארכיטקטורה האזורית החדשה.

ההיגיון המסדר של הרחבת המנדט של מועצת השלום והקמת "משטר הנאמנות" הוא יצירת "פסק זמן" מדיני וביטחוני של שנים מספר, החסין מפני לחצים פוליטיים פנימיים (הן בישראל והן ברשות הפלסטינית). פסק זמן זה יאפשר את התנאים לייצוב המערכת, לתיקון כשלים מבניים עמוקים ולפיתוח מרחבי הזדמנויות חדשים לניהול הזירה הפלסטינית כך שתשתלב בארכיטקטורה החדשה של המזרח התיכון (בהובלת ארה"ב, ערב הסעודית ומדינות הסכמי אברהם). מעטפת זו תיצור אופק תשתיתי, ביטחוני וכלכלי מעשי ובר-קיימא, שיחליף את פרדיגמת שתי המדינות במתכונת הסכמי אוסלו, שאיננה עומדת במבחן המציאות.

הרחבת המנדט של "מועצת השלום" והקמת משטר הנאמנות עשויים לאפשר מענה אפקטיבי להיגיון ריסון הגורמים המסלימים ולחיזוק הגורמים המרסנים.

1. דיכוי והחלשת המשתנים המסלימים

תפקוד הרש"פ (פירוק שחיתות): המהלך יפקיע את ניהול הכספים האזרחי והסיוע הבינלאומי מידי הנהגה פוליטית כושלת ומושחתת, ויעבירו לוועדה טכנוקרטית בפיקוח בינלאומי נוקשה. צעד זה יאלץ את הרשות לעבור תהליכי רפורמה עמוקים ופירוק מונופולים בתנאי מימון מחמירים.

המצב הכלכלי-חברתי: החסות הבינלאומית, ובפרט המעורבות של מדינות המפרץ, תבטיח הזרמת הון מסיבית, בטוחה ומפוקחת לשיקום תשתיות, פיתוח הכלכלה ויצירת מקומות תעסוקה, ובכך תסייע לייבוש "ביצת היאוש" המזינה את הטרור.

הטרור הפלסטיני וסיכולו (הפחתת חיכוך): פריסת כוח ייצוב בינלאומי זמני (ISF) ושיקום כוחות ביטחון פלסטיניים מקצועיים תחת פיקוח אמריקאי ובתיאום ושיתוף פעולה עם ישראל יאפשרו אכיפת חוק וסדר אפקטיבית באזורי A, תוך צמצום דרמטי של הצורך בכניסות צה"ל ללב הערים ולמחנות הפליטים – מה שיוריד מיידית את רמת החיכוך, הנפגעים והמעצרים.

טרור יהודי והתיישבות לא-חוקית (סיפוח זוחל): מטריית החסות הבינלאומית (והאמריקאית בפרט) תציב קווים אדומים ברורים לישראל. הבטחת ההסדר האזורי תחייב את ממשלת ישראל לרסן באופן מוחלט את הטרור היהודי ולאכוף את החוק בשטחי C, תוך הקפאת כלל המהלכים החד-צדדיים לסיפוח דה-פקטו המסכנים את ההסכם, אך כן יאפשרו לישראל לבסס את מפעל ההתנחלות החוקי הקיים, שהוקם מכוח החלטות ממשלה ובאישורה.

2. חיזוק והעצמת המשתנים המרסנים

הקהילייה הבינלאומית והמדינות הפרגמטיות: מודל זה הופך את המדינות הערביות הפרגמטיות (סעודיה, האמירויות, ירדן ומצרים) ואת הקהילייה הבינלאומית ממשקיפים או תורמים פסיביים לשותפים פעילים בעלי מניות בניהול הזירה, עיצובה וייצובה, מה שמבטיח סוג של בולם זעזועים אזורי.

שיתוף הפעולה הביטחוני: התיאום הביטחוני ישתדרג ויקבל לגיטימציה חדשה כשהוא יתנהל תחת מטרייה בינלאומית-ערבית, ולא באופן ישיר ובלעדי מול ישראל, מה שיסיר ממנגנוני הביטחון הפלסטיניים את תווית ה"בוגדים" ויגביר את המוטיבציה שלהם לפעול לייצוב השטח.

סיכום: שבריריות המערכת באיו"ש וסכנת קריסה

הניתוח המערכתי המקיף המוצג במחקר זה מצביע על מציאות מטרידה. במונחי המתודולוגיה המוצעת מדובר במערכת שיציבותה שברירית (דרגה 3 בסולם של 4 דרגות, כשהדרגה הרביעית היא החמורה ביותר). חרף ההישגים המבצעיים יוצאי הדופן של צה"ל ושב"כ, שהובילו לצניחה של כ-78% בהיקף אירועי הטרור בשנת 2025, ניכר כי היציבות הנוכחית היא יציבות שברירית למדי. מדובר ביציבות הנשענת כמעט בלעדית על כוח צבאי ומאמצי סיכול אינטנסיביים. מטאפורית, ניתן לומר כי בעוד השטח עצמו רווי בגחלים לוחשות ונתון להשפעתם של גורמים מסלימים שהם כרוח קדים עזה, המאיימת להבעיר את הגחלים ולהצית אש גדולה, תחנת הכיבוי הקיימת (הגורמים המרסנים) אינה ערוכה דייה לספק את המענה להתלקחות גדולה.

שיווי המשקל במערכת נוטה כיום באופן מובהק ומסוכן לטובת הגורמים המערערים (המסלימים), שניזונים משילוב קטלני של תהליכים מספר:

קריסה מוסדית וחנק כלכלי: אובדן המשילות והלגיטימציה של הרשות הפלסטינית מגיע לשפל היסטורי, כאשר היא נתפסת כגוף מושחת וחסר אונים. מגמה זו מואצת על ידי משבר כלכלי עמוק, שהוא פועל יוצא של חסימת כניסתם של כ-150,000 פועלים לישראל ועיכובים חוזרים ונשנים בהעברת כספי הסילוקין, המייבשים את מקורות הקיום הבסיסיים של האוכלוסייה.

הסלמה בטרור ובאלימות הדו-צדדית: לצד שימור מוטיבציה גבוהה של הטרור הפלסטיני (המסתייע באופן מטריד במעורבות גוברת של גורמים מקרב ערביי ישראל), אנו עדים לזינוק מסוכן בהיקף ובחומרת הטרור היהודי והפשעה הלאומנית (עלייה של 44% בתקריות חמורות בשנת

2025), גם אם היקפו נמוך עשרות מונים מהיקף הטרור הפלסטיני. גם כאשר ברור שאין סימטריה בין טרור פלסטיני לטרור יהודי. אלימות זו משמשת זרז ישיר להתלקחות, דוחקת אוכלוסיות נוספות למעגל האיבה, גוררת את צה"ל, הפרוס בשטח בהיקף נרחב ונדרש להגדיל עוד יותר את היקף הכוחות הפועלים בשטח, לחיכוך אלים עם אוכלוסייה יהודית ופלסטינית וגוזלת קשב ומשאבים יקרים.

התערבות חיצונית עוינת: מאמץ מתמשך מצד איראן, חיזבאללה ומפקדות חמאס בחו"ל להזרים כספים ואמצעי לחימה בניסיון להפוך את איו"ש לחזית פעילה נוספת. אף שיכולותיהם הלוגיסטיות ספגו מהלומה קשה במערכה האזורית של 2026, המוטיבציה שלהם לערער את הזירה נותרה בעינה. מול הגורמים המסלימים ניצבים הגורמים המייצבים (המרסנים), המונעים נכון לעת הזו גלישה לאינתיפאדה המונית:

הרתעה תודעתית והעדפת שרידות: "הרוב הדומם" בחברה הפלסטינית מורתע מתוצאות המלחמה ומתרחיש חורבן מקביל לזה שברצועת עזה ("תרחיש עזה"). הציבור הרחב בוחר, לעת עתה, בהשרדות ושמירה על שגרת חיים מינימלית על פני התקוממות רחבה.

מעטפת סיכול ורשת ביטחון אזורית: מאמץ הסיכול ההתקפי הרחב של מערכת הביטחון הישראלית (המסכלת אלפי פיגועים בשנה), מגובה בפעילותן של מדינות ערב הפרגמטיות – ובראשן ירדן, הפועלת מתוך אינטרס קיומי למניעת זליגת טרור ופליטים לשטחה. מדינות אלו, לצד הקהילייה הבינלאומית, מספקות למערכת "הנשמה מלאכותית" כלכלית ומודיעינית המונעת את קריסתה הסופית.

בשורה התחתונה, המערכת האיו"שית קרובה למיצוי כושר הספיגה שלה, והיא מתפקדת כסיר לחץ נטול שסתום שחרור. הצירוף הנפיץ של אבטלה גואה, משילות מרוסקת, טרור משולב ולחצים חיצוניים, הופך כל תקרית נקודתית לסכנה אסטרטגית. בתנאים אלו, כל "גיץ" אקראי – כגון אירוע פשיעה לאומנית חריג, פגיעה קטלנית באזרחים, או פרובוקציה סביב המקומות הקדושים (הר הבית) – טומן בחובו פוטנציאל לשמש כנפץ שיצית חבית אבק שרפה עד כדי הידרדרות של המערכת להתפרקות/קריסה (דרגה 4 במנעד שאליו התייחסנו בפרק המתודולוגיה). התפרקות המערכת באיו"ש תוביל לאנרכיה ביטחונית מסוכנת, שעלולה לגלוש במהירות גם אל תוך גבולות מדינת ישראל.

מקורות

- אטקס, חגי. "הכלכלה הפלסטינית בצל המלחמה". המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), 2024.
- אטקס, חגי, ואסטבן קלור. "הצעה לשיפור מצבה הפיסקלי והכלכלי של הרשות הפלסטינית". מבט על, גיליון 1611 (יוני 2022). תל אביב: המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS).
- אטקס, חגי, ואסטבן קלור. "מוחשיות הגלישה למציאות של מדינה אחת". בתוך הזירה הפלסטינית: הקלפים נטרפים, ערוך על ידי קובי מיכאל ואחרים, 65. תל אביב: המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), 2024.
- גלובס. "האם ב-2022 נרשמה עלייה של 800% במספר הפיגועים?". נדלה מתוך: <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001435089>
- דבר. "מבצע 'בית וגן': צה"ל החל ביציאה מג'נין, חיל האוויר תקף חוליית מחבלים בבית העלמין בעיר". נדלה מתוך: <https://www.davar1.co.il/441438>
- דבר. "נתוני צה"ל על יו"ש: הפשיעה הלאומנית החמורה עלתה ב-44%; צניחה בטרור הפלסטיני". נדלה מתוך: <https://www.davar1.co.il/650163>
- הכנסת. "ועדת החוץ והביטחון קיימה היום ישיבה בהשתתפות ראש הממשלה, שחשף בפני הוועדה חומרים שהציג בפני מבקר המדינה מהשנים שקדמו ל-7.10". אתר הכנסת. נדלה מתוך: <https://main.knesset.gov.il/apps/committees/3747/news/26311>
- המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). "הזירה הפלסטינית: הקלפים נטרפים". נדלה מתוך: <https://www.inss.org.il/he/publication/palestinian-arena-2023>
- המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). "מבצע שאגת הארי". נדלה מתוך: https://www.inss.org.il/he/subjects_tags/lions-roar
- המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). "מועצת השלום של טראמפ: יוזמה לרצועת עזה או חלופה לאו"ם". נדלה מתוך: <https://www.inss.org.il/he/publication/bop>
- המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). "פיגועי הטרור בישראל ובאיו"ש 2023-2024". נדלה מתוך: <https://www.inss.org.il/he/publication/terror-2023-2024>
- המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS). "UNTSO בעידן שלאחר החלטה 2803: מארגון שבשוליים לתועלת אסטרטגית". נדלה מתוך: https://www.inss.org.il/he/strategic_assessment/untso
- המרכז הפלסטיני למדיניות ולחקרי סקרים (PCPSR). "נתוני סקרים תקופתיים בדעת הקהל הפלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה (2022-2025)". בראשות ד"ר חליל שקאקי.
- הפורום לחשיבה אזורית. "החלטת מועצת הביטחון 2803: תוכנית טראמפ לעתיד עזה". נדלה מתוך: <https://www.regthink.org/security-council-2803resolution>
- וואלה חדשות. "נתוני צה"ל ל-2022: עלייה של מאות אחוזים בטרור בשטחים". נדלה מתוך: <https://news.walla.co.il/item/3548679>
- חיל האוויר. "אפריל: מבצע 'שאגת הארי': היום ה-33 | כל העדכונים". אתר חיל האוויר. נדלה

מתוך: <https://www.iaf.org.il/9817-62758-he/IAF.aspx>.

חיל האוויר. "אפריל: מבצע 'שאגת הארי': היום ה-35 | כל העדכונים". אתר חיל האוויר. נדלה

מתוך: <https://www.iaf.org.il/9817-62767-he/IAF.aspx>.

ידיעות אחרונות (Ynet). "35 קורבנות טרור ב-2023, מהקטלניות מאז האינתיפאדה השנייה |

השמות והסיפורים". נדלה מתוך: <https://www.ynet.co.il/news/article/h7o22aam2>.

ידיעות אחרונות (Ynet). "סיכול סיטוני של פיגועים, ריגול ושותפות בלחימה | ההתאוששות של

שב"כ, אחרי הטבח". נדלה מתוך: <https://www.ynet.co.il/news/article/rye5hiz8jl>.

ידיעות אחרונות (Ynet). "טרור פוגש צבא – אזרח פוגש שגרה: פעולות צה"ל – והירידה בפיגועים

ביו"ש". נדלה מתוך: <https://www.ynet.co.il/news/article/yokra14196232>.

"יציבות המערכת האיושית – מבנה המסמך". מסמך פנימי, 19 במרץ 2026.

file:///file_0000000066b07243abc3063b470ee549

כאן 11. "יו"ש 2025: צניחה של 80% בטרור – זינוק בפשיעה הלאומנית". נדלה מתוך:

<https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/991172>

כאן 11. "עלייה של 21% בכתבי אישום: נתוני הפשיעה ביהודה ושומרון ב-2025". נדלה מתוך:

<https://www.kan.org.il/content/kan-news/defense/995485>

כהן, חנן. "גל הטרור בישראל (2023-2024)". ויקיפדיה. נדלה מתוך:

<http://www.info.org.il/wikipedia>

קובי מיכאל ואלי קלוטשטיין, "התשתית הפסיכולוגית של החברה הפלסטינית נותרת בקיבעונה",

מכון משגב, 10 אפריל 2024, [https://www.misgavins.org/michael-klutstein-](https://www.misgavins.org/michael-klutstein-palestinian-opinion-polls)

[palestinian-opinion-polls](https://www.misgavins.org/michael-klutstein-palestinian-opinion-polls)

מקור ראשון. "דו"ח שב"כ 2025: שפל בפיגועים באיו"ש ושיא בפרשיות ריגול איראני". נדלה מתוך:

<https://www.makorrishon.co.il/defence/article/233054>

מקור ראשון. "האיום המרכזי – יו"ש וירדן: פיקוד מרכז מסכם את 2025 ונערך ל-2026". נדלה

מתוך: <https://www.makorrishon.co.il/news/defence/article/231483>

מקור ראשון. "הפשיעה הלאומנית החמורה ביו"ש עלתה ב-50%, ובצה"ל מתוסכלים". נדלה מתוך:

<https://www.makorrishon.co.il/news/defence/article/231487>

מרכז המחקר והמידע של הכנסת. "נתונים על מפגעים ערבים ישראלים". נדלה מתוך:

[https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/ab1359b7-33c0-ef11-a855-](https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/ab1359b7-33c0-ef11-a855-005056aa9911/2_ab1359b7-33c0-ef11-a855-005056aa9911_11_20958.pdf)

[005056aa9911_11_20958.pdf](https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/ab1359b7-33c0-ef11-a855-005056aa9911/2_ab1359b7-33c0-ef11-a855-005056aa9911_11_20958.pdf)

מרכז המידע למודיעין ולטרור ע"ש אלוף מאיר עמית. "מלחמת 'חרבות ברזל' (תמונת מצב נכון ל-

21 בנובמבר 2023, 13:00)". נדלה מתוך: <https://www.terrorism-info.org.il/he>

משרד האוצר. "שר האוצר הנחה על מימוש עיקול כספי הרשות הפלסטינית והעברתם למשפחות

נפגעי טרור". הודעות לעיתונות, 9 בינואר 2023.

סרוגים. "השב"כ מסכם שנה: 1,040 פיגועים סוכלו; 20 חוליות טרור נחשפו". נדלה מתוך:

<https://www.srugim.co.il/1075613>

קשת 12 (N12/mako). "ההכרזה של אבו מאזן על הפסקת התיאום הביטחוני והמצב בשטח". נדלה מתוך: https://www.mako.co.il/news-military/2023_q3/Article-37cb4e347012981027.htm

שלום עכשיו. "נתוני מעקב התנחלויות ומאחזים באיו"ש לשנים 2023-2025". צוות מעקב ההתנחלויות.

שירות הביטחון הכללי (שב"כ). "חדשות ועדכונים (דוחות תקופתיים ושנתיים)". אתר השב"כ. נדלה מתוך: <https://www.shabak.gov.il/reports/publications>

Al Jazeera. "Photos: Israel's deadly air raids on Jenin refugee camp". July 3, 2023. <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/7/3/photos-israels-deadly-air-raids-on-jenin-refugee-camp>.

Amnesty International. "Shocking spike in use of unlawful lethal force by Israeli forces against Palestinians in the occupied West Bank". February 2024. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/02/shocking-spike-in-use-of-unlawful-lethal-force-by-israeli-forces-against-palestinians-in-the-occupied-west-bank>.

Center for Israel Education (CIE). "החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 2803, אימוץ תוכנית". הפסקת האש בעזה". <https://israeled.org-2803-של-האום-הביטחון-החלטת-מועצת-הביטחון-של-האום-2803>. אימוץ-תוכן.

International Institute for Counter-Terrorism (ICT). "מבצע שאגת הארי: תמונת מצב". <https://ict.org.il/he/מבצע-שאגת-הארי-תמונת-מצב-מתעדכנת>. מתעדכנת.

International Institute for Counter-Terrorism (ICT). "מבצע שאגת הארי". <https://ict.org.il/he/middle-east-in-focus>.

Reuters. "Israeli troops withdraw after Jenin raid - July 5, 2023". July 5, 2023. <https://www.reuters.com/pictures/israeli-troops-withdraw-after-jenin-raid-2023-07-05/FAXM64SJFKMJ0ZIIU3MXMY5H4>.

Save the Children. "2023 marks deadliest year on record for children in the occupied West Bank". 2023. <https://www.savethechildren.net/news/2023-marks-deadliest-year-record-children-occupied-west-bank>.

The Guardian. "Thousands of Palestinians flee Jenin refugee camp after major Israeli raid". July 4, 2023. <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/04/jenin-refugee-camp-west-bank-israel-military-operation>.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). "Movement and Access in the West Bank". August 2023.

MISGAV • מ ש ג ב

המכון לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY & ZIONIST STRATEGY

<https://www.ochaopt.org/2023-movement>